

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРАЛ,  
ЗАСАГ ДАРГЫН ТАМГЫН ГАЗАР, ХЭЛТЭС, АГЕНТЛАГ, СҮМДЫН  
2021 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН АЖЛЫН МЭДЭЭ**

2021.12.04

Сүхбаатар сум

**Нэг. Удирдлага, зохион байгуулалтын хүрээнд:**

**Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, түүний Тэргүүлэгчдийн үйл ажиллагааны талаар:**

**Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын хуралдаан 1 удаа хуралдаж 5 асуудал хэлэлцэн 4 тогтоол батлав. Үүнд:**

1. Сэлэнгэ аймгийн 2021 оны хөгжлийн жилийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн тухай хэлэлцээд төлөвлөгөөний хэрэгжилт 80.04 хувьтайг дурдаад хүлээгдэж буй зорилтуудыг 2022 онд тусган хэрэгжүүлж ажиллахыг аймгийн Засаг даргад даалгалаа.

2. Сэлэнгэ аймгийн 2022 оны хөгжлийн жилийн төлөвлөгөө батлах тухай асуудлыг хэлэлцээд төлөвлөгөөг 8 бүлгийн 177 ажил арга хэмжээтэйгээр баталлаа.

3. "Зөгийн аж ахуйд мөрдөх мал эмнэлэг, ариун цэвэр, эрүүл ахуйн дүрэм" батлах тухай асуудлыг хэлэлцэн батлав.

4. Сэлэнгэ аймгийн 2022 оны төсвийг хэлэлцээд төсвийн орлого зарлагыг 38.9 тэрбум төгрөгөөр тус тус баталлаа.

**Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн хуралдаан 3 удаа хуралдаж 21 асуудал хэлэлцэн 21 тогтоол баталлаа.**

1. Очиранцангийн Оюунцэцэгийг "Хөдөө аж ахуйн гавьяат механикуулагч" цолоор шагнуулахаар уламжлав.

2. Нямжавын Сүхдоржийг "Соёлын гавьяат зүтгэлтэн" цолоор шагнуулахаар уламжлав.

3. Эрхэлсэн ажилдаа амжилт гаргасан зарим хүмүүсийг төрийн одон, медалиар шагнуулахаар уламжлав. Үүнд: ХГУТО-2, АГО-10, ХХМ-10.

4. Аймгийн ИТХ-ын VII хуралдааныг 2021 оны 12 сарын 16-ны өдөр товлон хуралдуулахаар хуралдааны тов тогтоов.

5. 2022 онд тохиох Монгол Улсад нутгийн удирдлагын тогтолцоо үүсэж хөгжсөний 30 жилийн ойн арга хэмжээг Сэлэнгэ аймагт тэмдэглэн өнгөрүүлэх ажлыг бэлтгэн зохион байгуулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг 9 хүний бүрэлдэхүүнтэй байгууллаа.

6. Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах бодлогыг хэлэлцэн батлав.

7. Алтанбулаг сумын ЕБС-ийн үүсэн байгуулагдсаны 100 жилийн ойг 2022 онд тэмдэглэн өнгөрүүлэх зөвшөөрөл олголоо.

8. Чойжамцын Жаргалсайханыг "Монгол Улсын Гавьяат багш" цолоор шагнуулахаар уламжлав.

9. Нутгийн өөрөө удирдах байгууллага болон боловсрол, худалдааны байгууллагад үр бүтээлтэй ажилласан зарим хүмүүсийг төрийн одон медалиар шагнуулахаар уламжиллаа. Үүнд: ХГУТО-7, ЦГУТО-1, АГО-25, ХХМ-18, ЦХМ-1.

10. Мандал суманд буддын шашны "Дагдан дэчинлин" хийд байгуулж дүрмийн дагуу шашны үйл ажиллагаа явуулах зөвшөөрлийг 3 жилийн хугацаагаар олгов.

11. Аймгийн ИТХ-ын даргын 2021 оны ажлын үр дүнг харгалзан урамшуулалт олголоо.

12. "Чадварлаг багш" арга хэмжээний төлөвлөгөөг хэлэлцэн батлав.

13. "Мандал-Энерго" ОНӨААТҮГ-ын үндсэн хөрөнгөд бүртгэлтэй машин механизмыг Мандал сумын "Тохилог хараа" ААТҮГ-т болон Мандал сумын Тарни 8-р багт тус тус шилжүүлэхийг зөвшөөрлөө.

14. Ашиглалтын хугацаа дуусаж, сэргээн засварлах боломжгүй болсон зарим сум, байгууллагын үндсэн хөрөнгөд бүртгэлтэй тээврийн хэрэгслүүдийг дуудлага худалдаагаар худалдахыг зөвшөөрч, худалдах доод үнийг тогтоов.

15. Ашиглалтын хугацаа дуусаж, сэргээн засварлах боломжгүй болсон зарим сум, байгууллагын үндсэн хөрөнгөд бүртгэлтэй тоног төхөөрөмж, тавилга эд хогшлыг актлаж, данснаас хасахыг зөвшөөрлөө.

16. Сайхан суманд үйл ажиллагаа явуулдаг Христийн шашны Хетөл адвентист сүмийн үйл ажиллагааг З жилийн хугацаагаар сунгав.

17. Сайхан суманд үйл ажиллагаа явуулдаг Буддын шашны Чойжорпэлжайлин хийдийн үйл ажиллагааг З жилийн хугацаагаар сунгалаа.

18. Эрхэлсэн ажилдаа амжилт гаргасан зарим хүмүүсийг төрийн одон медалиар шагнуулахаар уламжлав. Үүнд: ХГУТО-3, АГО-4, ХХМ-15.

19. Аймгийн ИТХ-ын Ажлын албаны бүтэц орон тоог шинэчлэн баталлаа.

20. Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн санаачлагаар хэрэгжиж буй "Тэрбум мод" үндэсний хөдөлгөөнийг аймгийн хэмжээнд зохион байгуулах ажлын хэсгийг байгуулав.

21. Олон нийтийн цагдаагийн тоог шинэчлэн баталлаа.

**Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын үйл ажиллагааны талаар:**

Улсын Онцгой комиссын Нэгдсэн шуурхай штабын дарга, бригадын генерал Б.Уганбаяраар ахлуулсан ажлын хэсэг манай аймагт ажиллаж, ажлын хэсгийг аймгийн Засаг дарга бөгөөд Онцгой комиссын дарга Н.Лхагвадорж хүлээн авч уулзан, аймгийн цаг үеийн мэдээллийг танилцууллаа.

Аймгийн Засаг дарга бөгөөд аймгийн Онцгой комиссын дарга Н.Лхагвадорж Алтанбулаг, Баруунбүрэн, Сант, Орхон, Сайхан, Ерөө, Жавхлант суманд ажиллаж, цаг үеийн нөхцөл байдлын мэдээллийг сонсон, цаашид анхаарч ажиллах асуудлуудыг орон нутгийн удирдлагуудтай ярилцлаа.

Аймгийн Засаг дарга Н.Лхагвадорж гал түймрийн эрсдэлийн улмаас орон гэргүй болсон Сүхбаатар сумын 4-р багийн иргэн Ж.Эгиймаа, 6-р багийн иргэн Г.Пүрэвцогт нарт буцалтгүй тусlamж, Сүхбаатар сумын 5-р багийн харьяат тусгай хэрэгцээт /хөгжлийн бэрхшээлтэй/ сурагч, ширээний төннисний өсөх ирээдүйтэй тамирчин Н.Төгөлдөрийн тэмцээний зардалд тус бүр мөнгөн дэмжлэгээр үзүүллээ.

"Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн эрхийг хамгаалах өдөр"-ийг тохиолдуулан аймгийн Засаг дарга хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн төлөөллийг хүлээн авч уулзан санал хүсэлтийг нь сонслоо. Мөн аймгийн Ахмадын хорооны удирдлагын баг бүрэлдэхүүнийг хүлээн авч уулзан Ардын хувьсгалын 100, Сэлэнгэ аймаг байгуулагдсаны түүхт 90 жилийн ойн хүрээнд соёлын үнэт өв болсон хөшөө дурсгалуудыг сэргээн засварлаж, олон нийтийг хамарсан бүтээлч ажиллагаанд ахмадуудаа уриалан дуудаж, идэвх зүтгэлтэй манлайлан оролцож байгаад аймгийн Засаг даргын зүгээс талархал илэрхийлж, цаашид ахмадуудынхаа үйл ажиллагааг дэмжих ажиллахаа илэрхийллээ.

Аймгийн Засаг дарга, Засаг даргын Тамгын газраас 17 сум, 6 тосгодтой цаг үеийн болон цаашид анхаарч ажиллах асуудлаар үүрэг, чиглэл өгөх цахим уулзалт зохион байгууллаа.

"Монгол Улсад ил тод байдал, олон нийтийн оролцоог нэмэгдүүлэхэд нийгмийн эргэх хариуцлагыг бэхжүүлэх нь" (MACAM II) төсөл нь 2020-2023 онд хэрэгжиж ба төслийг Швейцарын хөгжлийн агентлаг, Нийгмийн эгэх хариуцлагын Дэлхийн түншлэлийн (GPSA) санхүүжилтээр Дэлхийн Банкнаас хэрэгжүүлж байна. Төслийн хамтран хэрэгжүүлэгчээр "Глоб Интернэшил төв", "Дэлхийн Зөн Монгол" ОУБ болон Монгол дахь Японы Хүүхдийг Ивээх Сан ажиллаж байгаа бөгөөд "Глоб Интернэшил төв" ТББ-ын "MACAM II" төслийн баг төрийн болон иргэний нийгмийн байгууллагудын төлөөллүүдийг чадавхжуулах 4 модулис бүрдсэн төрийн болон иргэний нийгмийн байгууллагын төлөөлөлд төсвийн хөрөнгө оруулалт болон эрүүл мэндийн анхан шатны тусlamж үйлчилгээний үр дүн, үр ашгийг сайжруулах чиглэлээр нийгмийн эргэх хариуцлагын арга хэрэгслийг оновчтой хэрэгжүүлэх мэдлэг, үр чадварыг эзэмшүүлэх зорилготой сургалтыг зохион байгуулж, сургалтад 40 гаруй төлөөлөл хамрагдлаа.

Монгол Улсад орчин цагийн санхүүгийн байгууллага болох Сангийн яам үүсч хөгжсөний 110 жил, Сэлэнгэ аймгийн санхүүгийн албаны 90 жилийн ойг тохиолдуулан "Сэлэнгэ аймгийн санхүүчдийн гурван үеийн уулзалт" арга хэмжээг зохион байгууллаа.

Хоршооллын байгууллага үүсэн байгуулагдсаны 100 жилийн ой тохиож байгаатай холбогдуулан аймгийн удирдлагууд, хоршоологчдын 100 гаруй төлөөллийг оролцуулсан "Төрийн бодлого-хоршоолол" сэдэвт форум уулзалтыг зохион байгуулж, хоршооллын салбарын хөгжлийг дэмжихэд чиглэгдсэн төрийн бодлого, хууль эрх зүйн шинэчлэлийн ач холбогдлыг сурталчилж, тэр болон хоршооллын байгууллагын хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх чиглэлээр оролцогчид байр сууриа илэрхийлэн, ярилцлага хэлэлцүүлэг өрнүүлж харилцан мэдээлэл солилцсон. Аймгийн Засаг даргатай Сэлэнгэ аймгийн ХАА-н Хоршоологчдын холбоо "Санамж бичиг" байгуулж цаашдын хамтран ажиллах чиглэлээ тодорхойллоо.

Шилдэг арга зүй, ур чадвартай, манлайлагч багш нарыг дэмжин, урамшуулж, багшийн ажлын онцлогийг олон нийтэд таниулан ойлгуулах, багш мэргэжлийн нийгэм дэх үнэлэмж, нэр хүндийг дээшлүүлэх үндсэн зорилго дор Боловсрол шинжлэх ухааны яам, "Боловсрол" суваг телевиз хамтран зохион байгуулсан зорилтот төсөл болох "БИ БАГШ-2021" нэвтрүүлгийн ялагчаар Мандал сумын 4-р сургуулийн багш Д.Мөнхбаатар тодорч 100,000,0 төгрөгийн эзэн боллоо.

Хүүхдийн хөгжих, нийгмийн амьдралд оролцох эрхийг хангах хүрээнд мэдлэг, авьяас, хичээл зүтгэлээрээ тэргүүлэн сурлага, спорт, урлаг болон бусад төрлөөрөө амжилт гарган манлайлсан "ОНЫ ОНЦЛОХ ХҮҮХЭД-2021" арга хэмжээг аймгийн Засаг дарга бөгөөд Хүүхдийн төлөө зөвлөлийн тэргүүн Н.Лхагвадоржийн ивээл дор 30 дахь жилдээ зохион байгуулж, шалгаруулалтад 2021 онд үндэсний болон Олон Улс, тив дэлхийн түвшинд оюун ухаан, мэдээллийн технологи, урлаг, спорт, байгаль хамгаалал, хүмүүнлэг, сайн үйлсийн төрөлд 60 гаруй хүүхэд өрсөлдсөнөөс онцгой амжилт гарган эх орноо сурталчилж, үеийнхнээ манлайлсан 9 алдартан сургачийг "Оны онцлох хүүхэд"-ээр шалгарууллаа.

Аймгийн Засаг даргын эрхлэх асуудлын хүрээний газар, хэлтэс, албад болон сумдын Засаг даргын Тамгын газрын сул орон тооны захиалгыг авч нэгтгэн, төрийн захиргааны гүйцэтгэх албан тушаалын дэс түшмэлийн 72, туслах түшмэлийн 41, нийт 113 сул орон тооны зарыг Төрийн албаны зөвлөлийн цахим хуудсаар дамжуулан нийтэд зарлаж, шалгалтыг зохион байгуулж, шалгалтаар дэс түшмэлийн 25, туслах түшмэлийн 4 сул орон тоог нөхөгдөхөөр боллоо.

#### **Аймгийн Онцгой комиссын үйл ажиллагааны талаар:**

Аймгийн Онцгой комиссын Шуурхай штабаас дэлхий дахинд тархаад буй коронавируст /Ковид-19/-ын халдварын тохиолдол гарч, халдварлах эрсдэл бий болсонтой холбоотойгоор урьдчилан сэргийлэх, хариу арга хэмжээ авах чиглэлээр Онцгой комиссын орлогч, Шуурхай штабын дарга, аймгийн Засаг даргын орлогч Ц.Рэгзэдмаагаар ахлуулсан 13 албан хаагч өглөөний 09:00-21:00 цаг хүртэл ажиллан дараах ажлуудыг зохион байгуулан ажиллаж байна.

Аймгийн Онцгой комиссын даргаас хийж хэрэгжүүлэх ажил, арга хэмжээний талаар өгсөн үүрэг чиглэл, мэргэжлийн байгууллагуудаас хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, нөхцөл байдлын мэдээллийг хүлээн авч холбогдох шийдвэрийг гаргаж, сумдын Онцгой комиссын дарга нарт үүрэг чиглэл хүргүүлж, хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна.

"Аймгийн Онцгой комисс 4 удаа хуралдан 18 асуудлыг хэлэлцэж 28 асуудлыг шийдвэрлэн аймгийн Засаг даргын захирамж 4, тогтоол 2, хурлын тэмдэглэл 4 гарган албажуулсан.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн зарлиг, Засгийн газрын тогтоол, Улсын Онцгой комиссын тогтоол, тушаал шийдвэрийн дагуу аймгийн Онцгой комиссын хуралдаанаас гарсан шийдвэрүүдийн хэрэгжилтийг хангах чиглэлээр сум, агентлаг, аж ахуй, нэгж, байгууллагуудад нийт 39 албан тоотоор үүрэг чиглэл, зөвлөмж, шаардлага, хүсэлтийг хүргүүлж, 29 албан бичгийн бүртгэл хөтлөн хүлээн авч, албан бичгээр ирсэн тайлан

мэдээг боловсруулан нэгтгэж, өдөр тутмын нөхцөл байдлын мэдээнд тусгуулах, ирсэн хүсэлтийг холбогдох ажлын хэсэгт хүргэн шийдвэрлүүлэн ажиллаж байна.

Шуурхай штабын 70363684, 70360119 дугаарын утсанд 311 мэдээлэл, цахим хаягаар 132 албан бичиг, гар өргөдөл 0 нийт 443 мэдээллийг хүлээн авч шийдвэрлэсэн байна.

Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын цахим хуудас болон Онцгой байдлын газрын цахим хуудсанд Онцгой байдлын газар, “Дэлхийн Зөн Монгол” ОУБ-тай хамтран “Яагаад амны хаалт зүүх ёстой вэ?”, “Гараа яагаад угаах ёстой вэ?”, “Хамтын хүчээр халдвараас сэргийлье”, “Ковидгүй Сэлэнгийн төлөө” Жирэмсэн болон хөхүүл эмэгтэйчүүд, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг оролцуулсан сэрэмжлүүлэг шторк 5-г бэлтгэн, 25 удаа мэдээ, мэдээлэл байршуулж **48000** хандалт авсан.

Мөн орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж буй хэвлэл мэдээллийн байгууллагуудтай хамтран цаг үеийн нөхцөл байдлын талаарх мэдээллийг шуурхай бэлтгэн аймгийн Засаг даргын Тамгын газраас “Сэлэнгэ аймаг ЗДТГ”, “Сэлэнгэ Цахим телевиз” цахим хуудас, Зиндаа.мн сайт, Улс төрч.мн сайт, Сүхбаатар сум дахь лед дэлгэц, орон нутгийн “Миний Монгол ТВ”, “Таны Сэлэнгэ ТВ” мөн МҮОНТ-ийн ММ агентлаг, Өлзий телевиз, Монцамэ агентлаг зэрэг мэдээллийн сувгуудаар мэдээ, мэдээллийг дамжуулан, Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөл, Улсын Онцгой комиссын шуурхай штаб, Онцгой байдлын ерөнхий газарт тухай бүр мэдээлэл хүргүүлэн ажиллаж байна.

Аймгийн хэмжээнд коронавируст халдвар /Ковид-19/-ын цар тахлын 1 дүгээр давлагаанд **217**, 2 дугаар давлагаанд **17817** нийт **18879** тохиолдолд батлагдаж 2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар **18492** иргэн эдгэрч, **57** хүн нас барж, 3 ковидын эмчилгээний тасагт **36** иргэн хэвтэн эмчлүүлж, гэрийн эмчилгээнд **161** иргэн өрх болон сум, тосгоны Эрүүл мэндийн төвийн хяналтад байна.

Хэвтэн эмчлүүлж байгаа иргэдээс маш хүнд **0**, хүнд **1**, хүндэтэр **17**, хөнгөн **18**, үүнээс жирэмсэн **3**, 0-17 насны **2** хуухэд байна.

Аймгийн хэмжээнд ёссөн дүнгээр I тун **69879**, II тун **65811**, /аймгийн хэмжээнд зохион байгуулсан дархлаажуулалтын нэмэлт тунд хамрагдах аяны хүрээнд 12 дугаар сард **7692** хүн хамрагдсан/. III тун **33036** тус тус хийгдээд байна.

Аймгийн хэмжээнд 12 дугаар сард коронавируст халдвар /ковид-19/-ын **845** тохиолдол шинээр бүртгэгдэж, **1347** хүн эдгэрч, **5** нас баралт бүртгэгдэж, сүүлийн 2 сарын хугацааг харьцуулж үзвэл батлагдсан тохиолдол **65** хувь буурсан байна.

Сэлэнгэ аймагт **18879** тохиолдол батлагдсанаас ойрын хавьтал **11846**, дам хавьтал **5707**, нийт **17553** ойрын болон дам хавьтал тогтоогдож байна.

Энэ хугацаанд **23** хяналтын цэгт давхардсан тоогоор **600** Цагдаагийн газрын албан хаагч **23** тээврийн хэрэгсэлтэй, Онцгой байдлын газрын **900** алба хаагч, Эрүүл мэндийн байгууллагын **1470**, Мэргэжлийн хяналтын газрын **30** бусад төрийн байгууллагуудтай хамтран нийт **3000** албан хаагч үүрэг гүйцэтгэсэн.

Аймгийн хэмжээнд **1253** цэг байршилд **1,325,425** м<sup>2</sup> талбайд урьдчилан сэргийлэх болон голомтын эцсийн халдвартайжүүлэлтийг хийж гүйцэтгэсэн.

Аймгийн хэмжээнд шатахуун тээвэрлэлт орох чиглэлд **1**, гарах чиглэлд **2**, хүнс тээвэрлэлт орох чиглэлд **3**, гарах чиглэлд **4**, малын өвс тэжээл, үр тариа орох чиглэлд **16**, гарах чиглэлд **14** тээврийн хэрэгсэл хөдөлгөөн үйлдсэн байна.

Малын гоц халдварт өвчний талаар: Аймгийн хэмжээнд мал, амьтны гоц халдвар “Шүлхий” өвчний 8 голомтод хорио цээрийн дэглэм тогтоон ажиллаж байна.

Өвчлөл бүртгэгдсэн өдрөөс эхлэн нийт **420** өрхийн **2062** хонь, **214** ямаа, **4913** үхэр нийт **7189** мал, амьтанд гоц халдварт A01 өвчний шинж тэмдэг илэрч, ээмэгжүүлэн бүртгэлжүүлсэн.

Улсын Онцгой комис болон Мал эмнэлгийн ерөнхий газраас 7 удаагийн татан авалтаар **768102** тун вакцин хүлээн авч одоогийн байдлаар **5992** өрхийн **235128** үхэр, **1004283** бол, **5031** гахай, **23** тэмээ нийт **1244465** толгой мал, амьтныг вакцинжуулалтад хамруулж, вакцинжуулалт **97,5** хувьтай хийгдсэн.

Нийт 4477 малын хашаа хороо, тоног хэрэгсэл, бэлчээрийн 1182122 м2 талбайд ариутгал халдвартайжуулэлт хийсэн.

**Онцгой байдлын ажил үйлчилгээний талаар:**

Тайлант хугацаанд аймгийн хэмжээнд мал амьтны гоц халдварт “Шүлхий” өвчний дуудлага 8, объектын гол түймэр 5 удаагийн дуудлагаар тус тус гарч ажилласан.

Объектын гол түймрийн 5 удаагийн дуудлагаар иргэн аж, ахуй нэгжийн 42,000,0 төгрөгийн өмч хөрөнгийг авран хамгаалсан байна. /Объектын гол түймэрт түлэгдсэн, нас барсан тохиолдол байхгүй./

Монгол Улсын Засгийн газрын 2021 оны 57 дугаар хуралдааны шийдвэрийн хэрэгжилтийг хангах, аймгийн нутаг дэвсгэрт шинэ жилийн баяр тэмдэглэх, хүлээн авалт зохион байгуулах иргэн, хуулийн этгээдийн барилга байгууламжийн голын аюулгүй байдлыг хангудлах, үзвэр үйлчилгээ, томоохон худалдааны төв, захуудад пиротехникийн хэрэгсэл худалдан борлуулж байгаа байдалд хяналт тавих, тухайн байгууллагын голын аюулгүй байдлыг хангудлах, мөн гэр хорооллын багуудын айл өрхийн голын аюулгүй байдлыг хангудлах зорилгоор “Шинэ жил-2021” нэгдсэн арга хэмжээний удирдамжийг Онцгой байдлын газрын даргаар батлуулан Онцгой байдлын газрын Гамшигаас хамгаалах болон Гал түймрийн улсын хяналтын байцаагч нар болон Гал түймэр унтраах, аврах 19, 36, 40, 61 дүгээр анги, Эрэн хайх, аврах анги, салбарын бие бүрэлдэхүүн хяналт шалгалтыг зохион байгуулсан. Онцгой байдлын газрын Сүхбаатар, Мандал, Сайхан, Баянгол, Хүдэр сум дахь гол түймэр унтраах, аврах анги, Эрэн хайх, аврах, анги, салбарын алба хаагчид 450 айл өрхөд гол түймрийн аюул болон коронавируст халдвараас урьдчилан сэргийлэх, пиротехникийн хэрэгслийг ашиглахгүй байх талаар ухуулга сурталчилгааны ажлыг зохион байгуулж 1500 ширхэг сэргэмжлүүлэг материалыг тараан ажилласан.

Онцгой байдлын газрын цахим хуудас болон фэйсбүүк пэйж хуудсанд гол түймэр, коронавируст халдварт, салют, бенгалын гол болон пиротехникийн хэрэгслийг ашиглахгүй байх, мөс цөмрөх эрсдэл, цаг агаарын урьдчилан сэргийлэх мэдээ, мэдээллийг байршуулан ажилласан.

**Мэргэжлийн хяналтын үйл ажиллагааны талаар:**

Аймгийн Мэргэжлийн хяналтын газраас “Айдасгүй, сэжиггүй амьдралын орчин нөхцөлийг бүрдүүлэх жил” болгох зорилттой уялдуулан аймгийн хэмжээнд давхардсан тоогоор үсчин, гоо сайхан, хумс заслын 150, нийтийн халуун ус, саун, бассейнын 26, амралтын газар, жуулчны бааз 7, зочид буудал, дэн буудал үйл ажиллагаа эрхлэгч 26, биеийн тамир, спорт, чийрэгжүүлэх, бялдаржуулах үйлчилгээний 10, соёл урлаг, үзвэр үйлчилгээний 5, сүм хийд, шашны 8 байгууллага, хүнсний тээвэрлэлт 38, хүнсний 20 үйлдвэр, хүнсний 607 худалдаа газар, нийтийн хоол үйлдвэрлэл, хүргэлтийн үйлчилгээний 205, хүнсний бус бараа бүтээгдэхүүний зах, худалдаа эрхлэгч 251 нийт өссөн дүнгээр 1353 иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага хамрагдаж, зөвлөн туслах үйлчилгээ үзүүлэх явцад нийт 5736 зөрчил дутагдлыг илрүүлж газар дээр нь 2035 буюу 35.5 хувийг арилгуулж, зөрчил дутагдлыг арилгуулах зорилгоор Улсын онцгой комиссын даргын 2021 оны 41 дугаар тушаалаар батлагдсан “Коронавируст халдвараас сэргийлэх арга хэмжээг зохион байгуулах түр журам”-ын тусгай нөхцөл шаардлага, улсын байцаагчийн зөвлөмж, аймгийн Онцгой комиссын 08 дугаар тогтоол, сэргэмжлүүлгийг өгч, улсын байцаагчийн 14 төрлийн зөвлөмжийг 1137 объектод хүргүүлж, аж ахуйн нэгж, байгууллагын 1203 иргэнд мэргэжил арга зүйн зөвлөгөө зөвлөмжийг өгч, аймгийн хэмжээнд 6994 объектод 2559539.5 м2 талбайд голомтын халдвартайжуулэлтийг Мандал сумын Нэгдсэн эмнэлэг голомтын халдвартайжуулэлтийг хийхэд, 3281 объектод 2338120 м2 талбайд урьдчилан сэргийлэх халдвартайжуулэлтийг хийх үеийн халдварт хамгааллын дэглэм, халдвартайжуулэлтийн уусмалын концентрацыг газар дээр нь тодорхойлж хяналт тавьж ажиллалаа.

Төлөвлөгөөт бус хяналт шалгалтад давхардсан тоогоор 30 байранд хяналт шалгалт хийхэд ундны усны шаардлага хангахгүй 6, агааржуулалтын систем бүрэн

ажиллагаагүй 5, өрөө бүр гар угаах, бие засах нөхцөл ариун цэврийн өрөөгөөр хангагдаагүй 5, халдвартай, завсрын, халдваргүй бусийг бүрэн тогтоож халдвар хамгааллын дэглэм баримтлаагүй 1, тусгаарлагдсан иргэдэд өгч буй хоолноос тогтмол дээж авч бүртгэл хөтөлдөггүй 4, ээлж солилцох үед бэлтгэл ажлыг бүрэн хангаагүй /цэвэрлэгээ, халдваргүйжүүлэлт/ 3, аюултай хог хаягдлыг зохих журмын дагуу цуглуулж зайлцуулдаггүй 6 нийт 35 зөрчлийг илрүүлж газар дээр нь 20 зөрчил буюу 57.1 хувийг арилгуулан ажиллалаа.

2021 оны хяналт шалгалтын төлөвлөгөөний дагуу 21 хяналтын чиглэлээр 299 объектод шалгалт хийхээр төлөвлөснөөс 235 буюу 78.5 хувьд /59 объектын үйл ажиллагаа зогссон, 5 объектод хяналт шалгалт хийхээр төлөвлөсөн боловч коронавируст цар тахлын улмаас хяналт шалгалт хийгдээгүй/, 115 объектод зөвлөн туслах үйлчилгээ үзүүлэхээр төлөвлөснөөс 93 объект буюу 80.6 хувьд /22 объектын үйл ажиллагаа зогссон/, төлөвлөгөөт бус хяналт шалгалтыг 42 объектод, гүйцэтгэлийн хяналт шалгалтыг 286 объектод, урьдчилан сэргийлэх хяналт шалгалтыг 46 асуудлын хүрээнд 1984 объектод, тандалт судалгааг 11 асуудлын хүрээнд 132 объектод, хяналт шинжилгээг 13 асуудлаар 150 объектод нийт 2922 объектод хяналт шалгалтыг хийж гүйцэтгэлээ.

Хяналт шалгалтын хүрээнд Ерөө, Хүдэр, Баянгол, Сүхбаатар, Орхонтуул, Түшиг, Сайхан сумдын нутагт хяналт шалгалт хийж зөрчил гаргасан 14 хуулийн этгээдэд 67,450,0 төгрөгийн торгууль, 26,218.673 төгрөгийн нөхөн төлбөр оногдуулснаас 64,450,0 төгрөгийн торгууль, 6,008.024 төгрөгийн нөхөн төлбөрийг барагдуулаад байна. Ерөө сумын 2-р багийн нутаг "Ялбаг" гэх газарт байрлах хяналтын постод түр хураагдаж саатуулагдсан аж ахуй нэгж, иргэн, нөхөрлөлийн нийт 57 техник хэрэгслээс 32 техник тоног төхөөрөмжийг буцаан олгохоос 12 дугаар сарын байдлаар 1 аж ахуйн нэгж, 4 иргэнд 19 техник тоног төхөөрөмжийг буцаан олгосон.

**Стандарт, хэмжил зүйн үйл ажиллагааны талаар:**

Сүхбаатар, Цагааннуур, Зүүнбүрэн сумдын 3 нэрийн 5 бүтээгдэхүүнийг аймгийн Мэргэжлийн хяналтын итгэмжлэгдсэн лабораториод сорилт шинжилгээнд үйлчилгээний баталгаажуулалтад хамруулсан.

Стандарт, мэдээллийн салбар сангаас 4 аж ахуй нэгж, байгууллага иргэний захиалгын дагуу 104 нэрийн 106 стандартын талаар мэдээлэл арга зүйн зөвлөмж өгч, борлуулсан байна.

**Механикийн хэмжлийн төрлөөр:** 10 ширхэг худалдааны жинд шалгалт баталгаажуулалт хийв.

**Цахилгаан хэмжлийн төрлөөр:** Айл өрх, аж ахуй нэгж, байгууллагын үйл ажиллагаанд ашиглагдаж буй 1 фазын 10 ширхэг цахилгааныг тоолуурыг шалган баталгаажуулсан.

**Шалгалт тохироулга төрлөөр:** 1 ширхэг лабораторийн жинд шалгалт тохироулга хийсэн.

**Хоёр. Эдийн засаг, санхүүгийн бодлогын хүрээнд:**

Тус сард 1590 баримтаар 12'156'617 мянган төгрөгийн төсөвт байгууллагуудын төлбөр тооцоог хянан гүйцэтгэлээ.

Аймгийн 11 дүгээр сарын төсвийн гүйцэтгэлийн нэгдсэн мэдээг гаргаж Статистикийн хэлтэст хугацаанд нь хүргүүлж, мөн сарын аймгийн орлогын гүйцэтгэлийн мэдээг Татварын хэлтэстэй тулган баталгаажуулж, төсвийн гүйцэтгэлийн мэдээг сар бүр аймгийн web сайт, шилэн данс болон ил тод самбарт байршуулан ажиллаж байна.

Орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгө оруулалтын санхүүжилтийг сум бурд хуваарилан тавьж, тусгай зориулалтын шилжүүлгийн санхүүжилт олгосон.

2022 оны төсвийн төслийг Сангийн яамаар батлуулахаар хуваарийн дагуу сумд болон байгууллагуудын төслийг хянуулж ажиллалаа.

Аймгийн Засаг даргын баталсан удирдамжийн дагуу төсөвт байгууллагын санхүүгийн туслан зөвлөх ажлыг зохион байгуулж ажилласан.

Аймгийн Тамгын газрын даргын баталсан удирдамжийн дагуу сумдад төрийн сангийн дотоод хяналтын ажлыг зохион байгуулж дууссан.

### 1. Төсвийн гүйцэтгэлийн талаар:

Д/д	Үзүүлэлтүүд	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Хувь
<b>1. Орон нутгийн төсвийн нийт орлого</b>		<b>101,983,675.1</b>	<b>106,991,223.3</b>	<b>104.9</b>
<b>1.1</b>	<b>Орон нутгийн төсвийн орлого</b>	<b>24,445,711.6</b>	<b>33,418,291.8</b>	<b>136.7</b>
	Үүнээс: Аймгийн төсвийн орлого	17,449,206.3	18,883,832.3	108.2
	Сумдын төсвийн орлого	6,996,505.3	14,534,459.5	207.7
<b>1.2</b>	<b>Улсын төсвөөс олгох санхүүгийн дэмжлэг</b>	<b>4,723,286.3</b>	<b>4,723,286.3</b>	<b>100.0</b>
<b>1.3</b>	<b>Улсын төсвөөс олгох тусгай зориулалтын шилжүүлэг</b>	<b>49,661,629.0</b>	<b>49,661,829.8</b>	<b>100.0</b>
<b>1.4</b>	<b>Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас олгох шилжүүлэг</b>	<b>601,660.4</b>	<b>512,225.7</b>	<b>85.1</b>
<b>1.5</b>	<b>Орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сангаас олгох шилжүүлэг</b>	<b>9,863,294.1</b>	<b>8,979,159.5</b>	<b>91.0</b>
<b>1.6</b>	<b>Үрьд оны үлдэгдэл /Орон нутгийн орлого/</b>	<b>6,279,618.2</b>	<b>6,279,618.2</b>	<b>100.0</b>
<b>1.7</b>	<b>Үрьд оны үлдэгдэл /Орон нутгийн хөгжлийн сан/</b>	<b>2,299,871.5</b>	<b>1,734,326.7</b>	<b>75.4</b>
<b>1.8</b>	<b>Төсөвт байгууллагын өөрийн орлого</b>	<b>197,051.7</b>	<b>333,676.5</b>	<b>169.3</b>
<b>1.9</b>	<b>ОНХС-д хандив</b>	<b>1,430,000.0</b>	<b>10,000.0</b>	<b>0.7</b>
<b>1.10</b>	<b>Сум хөгжүүлэх сан /орлого/</b>	<b>2,481,552.3</b>	<b>1,338,808.8</b>	<b>54.0</b>
<b>2. Орон нутгийн төсвийн нийт зарлага</b>		<b>101,983,675.1</b>	<b>83,869,773.1</b>	<b>82.2</b>
	Үүнээс: Сумдын орон нутгийн байгууллагуудын зарлага	<b>101,983,675.1</b>	<b>83,869,773.1</b>	<b>82.2</b>
	Сумдын орон нутгийн хөгжлийн сан	23,318,032.9	18,659,751.1	80.0
	Аймгийн шууд харьцдаг байгууллагуудын зарлага	4,652,930.9	2,717,487.2	58.4
	Үүнээс: Аймгийн төсвийн хөрөнгө оруулалт	17,557,386.1	11,018,660.3	62.8
	Аймгийн орон нутгийн хөгжлийн сан	960,763.8	294,374.9	30.6
	Халамжийн сан	8,039,961.0	3,387,540.6	42.1
	Шууд харьцдаг төсвийн байгууллагуудын зарлага	140,539.4	64,035.5	45.6
	Аймгийн Засаг даргын нөөц хөрөнгө	6,919,280.6	6,205,810.8	89.7
	Сумдын тусгай зориулалтын шилжүүлгийн байгууллагуудын зарлага	1,496,841.3	1,066,898.5	71.3
	Аймгийн тусгай зориулалтын шилжүүлгийн байгууллагуудын зарлага	55,553,455.7	50,628,482.7	91.1
<b>3. Аймгаас олгосон санхүүгийн дэмжлэг, орлогын шилжүүлэг</b>		<b>73,009,770.0</b>	<b>72,125,836.2</b>	<b>98.8</b>
<b>3.1</b>	<b>Сумдад олгосон санхүүгийн дэмжлэг</b>	<b>13,484,846.9</b>	<b>13,484,846.9</b>	<b>100.0</b>
<b>3.2</b>	<b>Сумдад олгосон орон нутгийн</b>	<b>3,305,376.3</b>	<b>3,305,376.3</b>	<b>100.0</b>

	хөгжлийн сангийн орлогын шилжүүлэг			
	Үүнээс: Хот тохижуулахын урсгал зардалд	129,563.5	129,563.5	100.0
	Мал эмнэлгийн үйлчилгээний зардалд	-	-	-
	Хөрөнгө оруулалтын зардалд	3,175,812.8	3,175,812.8	100.0
	Аймагт олгосон орон нутгийн хөгжлийн сангийн орлогын шилжүүлэг	6,557,917.8	5,673,783.2	86.5
3.3	Үүнээс: Хөрөнгө оруулалтын зардалд	6,216,767.2	5,332,632.6	85.8
	Усны татаас	319,500.0	319,500.0	100.0
	Мал эмнэлгийн үйлчилгээний хяналтын зардалд	21,650.6	21,650.6	100.0
3.4	Сумдад олгосон тусгай зориулалтын шилжүүлэг	48,818,963.8	48,819,164.6	100.0
3.5	Аймагт олгосон тусгай зориулалтын шилжүүлэг	842,665.2	842,665.2	100.0
	Тусгай зориулалтын шилжүүлэг /салбараар/	49,661,629.0	49,661,829.8	100.0
	- Ерөнхий боловсролын сургууль	26,479,709.5	26,479,709.5	100.0
3.6	- Хүүхдийн цэцэрлэг	13,655,496.2	13,655,496.2	100.0
	- Эрүүл мэндийн байгууллага	8,551,448.4	8,551,448.4	100.0
	- Газрын кадастрын байгууллага	514,067.0	514,067.0	100.0
	- Хүүхдийн байгууллага	460,908.7	460,908.7	100.0
	<b>4. Тусгай сангуудын зарлага</b>	<b>2,481,552.3</b>	<b>1,338,808.8</b>	<b>54.0</b>
4.1	Сумдын сум хөгжүүлэх сан	2,481,552.3	1,338,808.8	54.0

## 2.Өргөн хэрэглээний барааны үнэ ханшийн тухай:

Өргөн хэрэглээний барааны нэр төрөл	2020 11- сар	2021 11- сар	2021-11 2020-11 Х/төгрөгөөр/	
<b>1.ХҮНСНИЙ БАРАА</b>				
1 ТАЛХ, ГУРИЛ, БУДАА				
Гурил /савласан, кг/	1 300	1 500		115.3
Талх /орон нутгийн, ш/	1 300	1 400		107.7
Нарийн боов /кг/	2 600	4 000		153.8
Будаа /кг/	2 600	2 800		107.7
Элсэн чихэр /кг/	2 200	2 800		127.3
2 MAX, МАХАН БҮТЭЭГДЭХҮҮН				
Хонинь max /кг/	6 800	8300		121.4
Үхрийн max /кг/	7 800	9 300		118.8
Адууны max /кг/	6500	7500		119.0
Ямааны max /кг/	6500	7 300		125.0
Дотор max, цувдай /цусгүй/	4 000	5 000		125.0
Хиам /чанасан, кг/	11 000	12 500		113.6
3 СҮҮ, СҮҮН БҮТЭЭГДЭХҮҮН, ӨНДӨГ				
Сүү /задгай, л/	1 300	1 700		130.7
Сүү / савласан, л/	3 200	3500		109.4

	Тараг /задгай, л/	1 500	2 000	133.3
	Хорхой ааруул /задгай, чихэртэй, кг/	16 000	18 000	112.5
	Айраг /л/	4 000	5 000	122.2
	Хуурай сүү /кг, Орос, 25% тослогтой/	4 500	5 500	122.2
	Өндөг /ш/	400	450	112.5
<b>4</b>	<b>БҮХ ТӨРЛИЙН ӨӨХ ТОС</b>			
	Ургамлын тос /л/	4 500	8150	181.1
	Өөхөн тос /кг/	2 500	3000	120.0
	Шар тос /кг/	15 000	23 000	153.3
	Масло /задгай, кг/	4 500	6 000	111.1
<b>5</b>	<b>ХҮНСНИЙ НОГОО</b>			
	Төмс /кг/	1 000	1 000	100.0
	Лууван /кг/	1 000	1 500	150.0
	Манжин /кг/	1 200	2 500	208.3
	Байцаа /кг/	1200	1 300	108.3
	Сонгино /кг/	2 000	2 500	125.0
	Өргөст хэмх /шилтэй, дарсан/	4 500	5 500	122.2
	Алаг салат /шилтэй, Urbanek, 630гр/	3 000	4 500	150.0
<b>7</b>	<b>ШАТАХУУН</b>			
	Бензин А - 80	1 420	2150	151.4
	Бензин А - 92	1470	2130	144.9
	Дизелийн тулш	2 090	2790	133.5

**Гурав. Хууль, эрх зүйн бодлогын хүрээнд:**

Олон Улсын “Хүний эрхийн өдөр”-ийг тэмдэглэн өнгөрүүлэх ажлын хүрээнд аймгийн Засаг даргын 2021 оны А/373 дугаар захирамжийн хавсралтаар хүний эрхийн өдрийг тэмдэглэн өнгөрүүлэх ажлын удирдамжийг батлан Монголын Хуульчдын холбоо, аймгийн Шүүхийн Тамгын газар, аймгийн Прокурорын газар, Өмгөөлөгчдийн холбоо, аймгийн Цагдаагийн газар, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, Хууль зүйн туслалцааны төв, сумдын Засаг даргын Тамгын газартай хамтран иргэдэд үнэ төлбөргүй хууль зүйн зөвлөгөө, мэдээлэл өгч, Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглал болон иргэдэд хууль тогтоомж сурталчлан хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх ажлыг зохион байгуулан ажилласан.

Аймгийн Цагдаагийн газрын мөрдөгчийн мэдээллийн дагуу сум агентлагуудад гэмт хэрэг зөрчлөөс урьдчилан сэргийлж ажиллах талаар чиглэл хүргүүлж ажиллалаа.

2022 оны хувийн ашиг сонирхол хөрөнгө орлогын мэдүүлгийн бүрдүүлэлтийн бэлтгэл ажлын талаарх чиглэлийг 17 сум, 23 агентлагт өгсөн.

Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнтэй хамтран сумдын эрх зүйн хөтөч нарыг давтан сургах болон газар хэлтэс албадын төрийн албан хаагч наарт зориулан шинэчлэн батлагдсан Хөдөлмөрийн тухай хууль, Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирдлагын тухай хуулиар цахим сургалтыг амжилттай зохион байгуулсан.

**Цагдаагийн газар:** Аймгийн хэмжээнд 2021 оны жилийн эцсийн байдлаар нийт 26431 гэмт хэргийн гомдол мэдээлэл бүртгэгдсэн.

Үүнийг хүснэгтээр харуулвал:

Үзүүлэлт	2020 он	2021 он	Өсөлт, бууралт	Хувь
Гэмт хэргийн шинжтэй гомдол мэдээлэл	1109	1292	183	16.5%
Нийт бүртгэгдсэн гэмт хэрэг	549	606	57	10.4%
Захиргааны зөрчлийн шинжтэй гомдол мэдээлэл	2087	2397	310	14.9%
Илрүүлсэн захиргааны зөрчил	19708	22136	2428	12.3%

## **Улсын бүртгэлийн хэлтэс 12 дугаар сард иргэний бүртгэлийн талаар:**

- Төрсний бүртгэл - 141 /эрэгтэй-80, эмэгтэй-89/
- Гэрлэлтийн бүртгэл - 41
- Гэрлэлт цуцалсны бүртгэл - 7
- Үрчлэлт - 3
- Эцэг тогтоолт - 10
- Овог эцэг /эх/-ийн нэр, нэр өөрчилсний бүртгэл - 3
- Нас барагт - 94
- Нийт олгосон иргэний үнэмлэх - 376
- Шинээр олгосон иргэний үнэмлэх - 127
- Дахин олгосон иргэний үнэмлэх - 25
- Иргэний үнэмлэхийн хугацаа дуусч солиулсан - 224
- Гадаад паспорт олголт - 29
- Аймаг хотоос бүр мөсөн шилжин ирсэн - 171

Төрийн архивын 2021 оны нягтлан шалгалтын төлөвлөгөөнд тусгагдсан аймгийн ЗДТГ-ын хөмрөгийн баримтад хийгдэж байгаа нягтлан шалгалтын ажлыг үргэлжлүүлэн 1967-1969 сны баримтад хийж гүйцэтгэлээ.

Мөн сумдад хадгалагдаж байгаа малын А дансыг хүлээн авч бүрдүүлэлт хийсэн бөгөөд Сайхан сумын Номгон тосгоны 2002-2019 оны 155 хадгаламжийн нэгж, Зүүнбүрэн сумын 2012-2019 оны 30 хадгаламжийн нэгж, Сант сумын 2012-2019 оны 30 хадгаламжийн нэгж, Ерөө сумын 2003-2019 оны 45 хадгаламжийн нэгж, мөн сумын Бугант тосгоны 1995-2000, 2005-2008, 2010-2020 оны 51 хадгаламжийн нэгж, Алтанбулаг сумын 1990-2019 оны 88 хадгаламжийн нэгж, Хушаат сумын 2001-2019 оны 40 хадгаламжийн нэгжийг тус тус хүлээн авч, акт бүртгэл үйлдээд байна.

Төрийн архивын үйл ажиллагаанд улсын үзлэг явуулах удирдамжийн дагуу хийгдсэн үзлэг шалгалтын дунд "Аймгийн засаг даргын Тамгын газрын Хууль, эрх зүйн хэлтсийн архивын тасгийн үйл ажиллагаанд явагдсан улсын үзлэгийн мөрөөр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөний дагуу 38, 39, 50, 51, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 60-62, 169-174-р хөмрөг нийт 19 хөмрөгийн баримтын мэдээллийг шалгаж, цахимжуулсан баримтын судалгааг гаргасан.

Батлан хамгаалах туслах нийгэмлэгийн Сэлэнгэ аймгийн зөвлөлийн 1991-1997 оны 13 хадгаламжийн нэгжид эрдэм шинжилгээ, техник боловсруулалтын ажлыг хийж шинээр хадгаламжийн нэгж үүсгэлээ.

Иргэд, албан байгууллагын хүснэгтийн дагуу мал тооллого, ажилласан жилийн лавлагааг гаргаж үйлчилсэн бөгөөд цахим сангаас болон цаасан суурьтай баримтаас 360 лавлагаа хуулбар, магадалгаа, тодорхойлолт 43 гаргаж үйлчилсэн.

### **Дөрөв. Нийгмийн хөгжлийн бодлогын хурээнд:**

**Боловсрол, соёл урлаг, спортын талаар:** Алтанбулаг сумын ерөнхий боловсролын сургууль, 1,2,3 дугаар цэцэрлэг, Шаамар сумын ерөнхий боловсролын сургууль, 1,2 дугаар цэцэрлэгүүд дээр Боловсролын газрын даргын баталсан удирдамжийн дагуу өдөр тутмын үйл ажиллагааг ажиглах, багш, ажилтнуудад мэргэжил, арга зүйн зөвлөгөө өгөх ажлыг Боловсролын газрын дарга болон 11 мэргэжилтний бүрэлдэхүүнтэй баг хэрэгжүүлэн ажиллаж, нийт 64 цагийн хичээл, үйл ажиллагааг ажиглах, 113 багш, ажилтанд мэргэжил, арга зүйн зөвлөгөө өгч ажиллалаа.

Боловсролын үнэлгээний төвөөс зохион байгуулсан "Ерөнхий боловсролын сургуулийн суралцагчийн хичээл, сургалтын үр дүнг үнэлэх шалгуурыг хэрэглэх арга зүй, аргачлал" сургагч багш бэлтгэх сургалтад 5 мэргэжилтэн, бүсчилсэн цахим сургалтад судлагдахууны багш 422 хүнийг хамруулан мэдлэг, ур чадварыг дээшлүүллээ.

БШУЯ-ны хөрөнгө оруулалтаар Сүхбаатар сумын 1,2,4 дүгээр сургуулийн үдийн хоолны гал тогоонд тус бүр 40,0 сая төгрөгийн өртөг бүхий нэн шаардлагатай сүүлийн үеийн тоног төхөөрөмж нийлүүлж, "ЕБС-ийн хоол үйлдвэрлэл үйлчилгээний хууль"-ийн

хэрэгжилтийг хангах үүднээс Боловсролын газарт шинээр хоол үйлдвэрлэл, үйлчилгээ хариуцсан мэргэжилтэн сонгон шалгаруулж ажиллуулж эхэллээ.

Байгууллагын 2021 оны үйл ажиллагааны хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний бичмэл тайлан, Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн хэрэгжилт, Хууль тогтоомж, тогтоол, шийдвэрийн хэрэгжилт, аймгийн Засаг даргын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн хэрэгжилт, Үндэсний болон аймгийн хөтөлбөрүүдийн хэрэгжилт, Байгууллагын 2021 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөний биелэлт, Иргээс ирүүлсэн өргөдөл, гомдлын шийдвэрлэлтийн тайлан, “Ил тод байдлыг илтгэх шалгуур үзүүлэлт”-ийн хэрэгжилт, хүний нөөцийн бодлого төлөвлөлтийн судалгаа, Сэлэнгэ аймгийг 2020-2025 онд хөгжүүлэх үндсэн чиглэлийн хэрэгжилтийн тайлангуудыг боловсруулан холбогдох газарт хүргүүлэн ажиллалаа.

2021 оны 12 сарын 20-ны өдрөөс эхлэн 4 сайдын хамтарсан тушаал чиглэлийн дагуу цэцэрлэгийн арга зүйч, эрхлэгч наарт цахимаар хурал хийн арга зүйн зөвлөмж хүргэлээ. Танхимаар хамрагдах хүсэлтэй хүүхдүүдийн судалгааг гарган БШУЯ-нд өгсөн ба одоогоор 44 цэцэрлэгт нийт 2135 хүүхэд хүсэлт өгснөөс 5 настан 1080, 4 настан 1055 хүүхэд цэцэрлэгт хамрагдаж байна.

Эрүүл мэндийн газар, Боловсролын газар ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэгийн нийт 80 эмчийг чадавхжуулах сургалтыг зохион байгууллаа.

“Эрүүл мэндийн цогц боловсрол” сургалтыг МУБИС-тай хамтран 2021.12.20-нд зохион байгуулж, эрүүл мэндийн 47 багш, “Хичээл сургалтын үр дүнг үнэлэх шалгуурыг хэрэглэх арга зүй, аргачлалыг таниулах” сургалтад биологи, эрүүл мэндийн багш нарын хамт оролцлоо.

БШУ-ны сайдын 2021.11.22 өдрийн А/397 тоот тушаалын хэрэгжилтийг хангах зорилгоор Боловсролын мэдээллийн төв УТҮГ-ын захирлын тушаалаар “Контент боловсруулах лаборатори” ийн тоног төхөөрөмж авах 19,0 сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалтын санхүүжилт ирсний дагуу шууд худалдан авалтыг шуурхай зохион байгуулан “Ай Эс Си Эм” ХХК-ийг шалгаруулж худалдан авалтыг хийлээ.

Боловсролын үнэлгээний төвөөс зохион байгуулсан “Сурлагын хоцрогдлын оношлох үнэлгээ хийх шалгалтын бичиг хэргийн зардлын 11339695 төгрөгийг 35 сургуульд санхүүжилтийг олголоо.

“MC children’s books” аяныг санаачилсан Англид ажиллаж амьдардаг монголчуудын хандивласан 1005 ном, 68 DVD, 16 тоглоомыг хүлээн авч аймгийн төв номын санд хүлээлгэн өгч цаашид хамтран ажиллах ажлын төлөвлөгөө гаргалаа.

**Эрүүл мэндийн талаар:** Баруунбүрэн, Сайхан, Жавхлант, Хушаат сумдад Коронавируст халдвартын дэгдэлтийн үед эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний бэлэн байдалд дэмжлэгт хяналт хийж зөвлөмж зөвлөгөөг өгч ажиллалаа.

Иргэдэд өвчлөлөөс урьдчилан сэргийлэх мэдээлэл сургалт сурталчилгааг цахимаар болон тараах материал хэлбэрээр хүргэн ажиллаж байна. “Миний Монгол”, “Сэлэнгэ-Цахим” телевизүүдтэй хамтран ажиллах гэрээг хийж сургалт сурталчилгааг эрчимжүүлэн ажиллаж байна.

**Хөдөлмөр өрхлэлт, нийгмийн хамгаалал, нийгмийн даатгалын хүрээнд:** Нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмж, тусламж хөнгөлөлтийн үйлчилгээг зорилтолт бүлэгт түргэн шуурхай, хүнд сурталгүй чанартай хүргэх, халамжийн шинэ үйлчилгээг нэвтрүүлэхэд төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлийн оролцоотойгоор 17 сум 6 тосгонд мэргэшиж, дадлагажсан 35 мэргэжилтнүүдээр төрийн үйлчилгээг хүргэн ажиллаж байна.

Улсын төсвийн орлогоос Халамжийн санд тайлант хугацаанд 36155 иргэнд 17548991.3 мянган төгрөгийг олгоод байна.

Орон нутгийн төсвийн орлогоос Халамжийн санд тайлант хугацаанд 64 иргэнд 65600.0 мянган төгрөгийг олгоод байна.

2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар бүртгэлтэй ажил хайгч 662 байсан бол 119 иргэн шинээр бүртгүүлж, ажил олгогчоос ирүүлсэн 20 ажлын байранд 12 хүнийг

ажилд зуучилж, идэвхгүйн улмаас 190 иргэн хасагдаж бүртгэлтэй ажилгүйчүүдийн тоо 579 болсон байна.

**ХХҮЕГ-аас Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сангийн 2021 оны төсвийн шинэчилсэн хуваарь 629754.2 мянган төгрөг, Хөдөлмөрийн зах зээлийг дэмжих туршилтын хөтөлбөр 15315.0 мянган төгрөгөөр батлагдаж ирсэн.**

**Орлогын талаар:** Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих санд 626126.0 мянган төгрөгийн санхүүжилт 99.9 хувь, Хөдөлмөрийн зах зээлийг дэмжих туршилтын хөтөлбөр 15315.0 санхүүжилт 100 хувь орж ирсэн. Мөн санхүүгийн дэмжлэгийн эргэн төлөлт 316 иргэний 448301.4 мянган төгрөг, Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн ажиллуулаагүйн төлбөр 5 байгууллагын 35172.0 мянган төгрөг орж ирсэн байна.

**Авлагын талаар:**

№	Хөтөлбөрийн нэр	2021 оны эхний улдэгдэл	Энэ онд шинээр нэмэгдсэн	Эргэн төлөлт хийсн дүн	Эцсийн улдэгдэл
1	Ажлын байрыг дэмжих хөтөлбөр	356,238,385	162,000,000	149,494,975	368,743,410
2	Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний ажлын байрыг дэмжих хөтөлбөр	63,972,960	42,000,000	44,372,995	61,599,965
3	Малчдын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөр	399,248,610	84,000,000	201,173,480	282,075,130
4	Ахмад мэргэжилтний зөвлөх үйлчилгээг хөгжүүлэх хөтөлбөр	27,788,500	27,000,000	17,470,000	37,318,500
5	Залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлт, гарцааны бизнесийг дэмжих хөтөлбөр	152,463,075		35,789,975	116,673,100
6	<b>Нийт дүн</b>	<b>999,711,530</b>	<b>315,000,000</b>	<b>448,301,425</b>	<b>866,410,105</b>

**Зарлагын талаар:**

- Ажил, мэргэжлийн чиг баримжаа олгох, зөвлөгөө өгөх үйлчилгээнд 561 хүнд 4162,3 мянган төгрөг,
- Ажилд зуучлах үйлчилгээнд 1089 хүнд 3596,8 мянган төгрөг,
- Хөдөлмөрт бэлтгэх хөтөлбөрт 173 хүнд 10032,5 мянган төгрөг,
- Цар тахлын үед аж ахуй эрхлэгчдийн үйл ажиллагааг сэргээх хөтөлбөрт 830 хүнд 348190,7 мянган төгрөг,
- Залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөрт 2 хүнд 18000,0 мянган төгрөг
- Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөрт 83 хүнд 108360,6 мянган төгрөг,
- Ахмадын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөрт 21 хүнд 36240,0 мянган төгрөг,
- Жижиг зээлийн хүүгийн хөнгөлөлтөд 1 хүнд 912,0 мянган төгрөг,
- Хөдөлмөрийн харилцаа, хөдөлмөрийн хүрээний суурь зарчим, үндсэн эрхийн хэрэгжилтэд 1400,0 мянган төгрөг
- Хөдөлмөр эрхлэлтийн бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн сан, хөдөлмөр эрхлэлтийн бүртгэл мэдээллийн сүлжээг бүрдүүлэх, ажиллуулах, шинэчлэх 2437,2 мянган төгрөг
- Хөдөлмөр эрхлэлтийн ажилтнуудын чадавх бэхжүүлэх сургалт, зөвлөгөөн зохион байгуулах 5138,1 мянган төгрөг

12. Сурталчилгаа, олон нийтийн арга хэмжээ, хөдөлмөрийн яармаг, өдөрлөг зохион байгуулах, хууль тогтоомж, эрх зүйн актын уулзалт, хэлэлцүүлэгт 5845,0 мянган төгрөг,
13. Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих үйл ажиллагааны хяналт, шинжилгээ, үнэлгээ хийхэд 4425,0 мянган төгрөг
14. Гарын авлага, хэвлэмэл материал бэлтгэх, хэвлүүлэхэд 5700,0 мянган төгрөг  
Нийт 554440,1 мянган төгрөг зарцуулан ажилласан байна. Зарцуулалт 89 хувьтай байна.

**Эргэн төлөлт төвлөрүүлэлт:** Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих төв санд санхүүгийн дэмжлэгийн эргэн төлөлт болох 448301,4 мянган төгрөг, Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн ажиллуулаагүйн төлбөр 35172,0 мянган төгрөг, Санхүүжилтийн буцаалт 70886,0 мянган төгрөг, Хөдөлмөрийн зах зээлийн туршилтын хөтөлберийн санхүүжилтийн буцаалт 13566,1 мянган төгрөг нийт 567925,4 мянган төгрөг төвлөрүүлэн ажиллаж байна.

**Гэр бүл, хүүхэд залуучуудын хөгжлийн талаар:** Хүүхдийн хөгжих, нийгмийн амьдралд оролцох эрхийг хангах үүднээс мэдлэг, авьяас, хичээл зүтгэлээрээ тэргүүлэн сурлага, урлаг болон бусад төрлөөр амжилт гарган манлайлсан аймгийн "ОНЫ ОНЦЛОХ ХҮҮХЭД" шалгаруулж урамшуулан дэмжих арга хэмжээг зохион байгуулж, шалгарсан 3 хүүхдийн материалыг Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газарт хүргүүлсэн.

Хүүхдийн тусламжийн 108 утасны үйлчилгээний төвийн шинэчилсэн бүртгэл мэдээлэл, программ шинэчлэгдсэнтэй холбогдуулан программ дээр ажиллах арга зүйг сайжруулах, мэргэжлийн ур чадварыг нэмэгдүүлэх сургалтыг зохион байгуулж, сумдын Нийгмийн бодлого хариуцсан мэргэжилтнүүд болон багийн нийгмийн ажилтнууд нийт 38 албан хаагч хамрагдсан.

Засгийн газрын 2021 оны "Журамд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай" 159-р тогтооолыг дагуу хүүхдийн мөнгөн тэтгэмжтэй холбоотой нийт 13 иргэний өргөдөл гомдлыг хүлээн авсан. Хүүхдийн эрх ашгийг зөрчсөн, гэр бүл цуцалсан, салсны улмаас хүүхдийг тэжээн тэтгэх үүргээ биелүүлээгүй, шүүхээр эцэг эх байх эрхээ хязгаарлуулсан, сураггүй алга болсон тохиолдол бүр дээр дүгнэлт гаргаж 5 хүүхдийн мөнгөн тэтгэмжийн асуудлыг бүрэн шийдвэрлэж ажилласан.

Хамтарсан багийн удирдлага зохион байгуулалтыг сайжруулах, салбар дундын зохицуулалтыг хангах, цаашдын үйл ажиллагаанд зөвлөн туслах, мэргэжил арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх чадавхжуулах зорилгоор Цагааннуур, Түшиг, Жавхлант, Зүүнбурэн, Шаамар сумдын Хамтарсан багийн гишүүд, ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэгийн Хүүхэд хамгааллын багийн гишүүдэд сургалт зохион байгуулж, нийт 70 гишүүд хамрагдсан.

"Хүүхэд хүмүүжлийн зерэг арга" сургалтыг 15 иргэнд 2 өдөр хуваарийн дагуу зохион байгуулсан.

#### **Тав. Хөрөнгө оруулалт, хөгжлийн бодлогын хүрээнд:**

**Хөдөө аж ахуйн талаар:** Аймгийн хэмжээнд нийт тариалсан талбайн 4,5 хувьд нь буюу 9164 га усалгаатай талбайд тариалалт хийснээс үр тариа 5328 га, төмс 900 га, хүнсний ногоо 2936 га байна.

4x8 хэмжээтэй 80 ширхэг хүлэмжийг хөнгөлөлттэй үнээр олгож, Азийн хөгжлийн банкны "Ажилгүйдлийг бууруулах төсөл"-ийн хүрээнд Ерөө суманд 500 м<sup>2</sup> өвлийн хүлэмжийг шинээр байгуулсан. Хүлэмжийн тариалалт өнгөрсөн оныхоос 3060 м<sup>2</sup> талбайгаар нэмэгдэн, нийт 12 га талбай болсон.

Махны өргөтгөсөн худалдаа нэгдсэн арга хэмжээ 2021 оны 11 дүгээр сарын 25-наас 12 дугаар сарын 05-ны өдрийг дуустал хугацаанд Улаанбаатар хотын Төв цэнгэлдэх хүрээлэнд зохион байгуулагдаж, шүлхий өвчний халдвартын голомтгүй Алтанбулаг, Ерөө, Хүдэр, Түшиг, Цагааннуур сумд үхэр 71, хонь 800, ямаа 600, гахай 3 нийт 47.5 тн гарал үүсэл нь баталгаатай эрүүл малын мах бэлтгэн 353.4 сая төгрөгийн борлуулалт хийж оролцсон. Мөн Сэлэнгэ аймгийн брэнд бүтээгдэхүүн болох талх,

загас, чацаргана, зөгийн бал, дарсан ногоо зэрэг 30 гаруй нэр төрлийн бүтээгдэхүүнтэй оролцон 15 сая төгрөгийн бүтээгдэхүүнийг худалдан борлуулсан байна.

2021 оны жилийн эцсийн мал тооллого 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрөөс 12 дугаар сарын 17-ны өдөр хүртэл зохион байгуулагдсан байна. Мал, амьтны гоц халдварт шүлхий өвчин гарсантай холбогдуулан Сайхан, Баруунбүрэн, Сант, Орхон, Орхонтуул, Жавхлант, Хушаат, Зүүнбүрэн сумдад цахим мал тооллого явагдсан. Алтанбулаг, Шаамар, Ерөө, Хүдэр, Түшиг, Цагааннуур, Баянгол, Мандал сумдад Статистикийн хэлтэс, Хүнс хөдөө аж ахуйн газрын Мал үржлийн алба хамтран ажлын хэсэг гарч хяналтын мал тооллого явагдсан. Мал тооллогын программд малын тоог оруулж, аймгийн хэмжээнд 2021 оны жилийн эцсийн мал тооллогоор 1.875,7 мянган толгой мал тоологдсон.

**Мал эмнэлгийн үйлчилгээний талаар:** Монгол Улсын Засгийн газрын 225-р тогтоол, Мал эмнэлгийн ерөнхий газрын даргын “Шүлхий өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх яаралтай дархлаажуулалтын ажлыг зохион байгуулах тухай” А/259, А/263 тоот тушаалуудын үндэслэн А01 өвчин гарсан Орхонтуул, Сайхан, Сант, Жавхлант, Хушаат, Зүүнбүрэн, Баруунбүрэн зэрэг 8 суманд хорио цээрийн дэглэм тогтоож, урьдчилан сэргийлэх дархлаажуулалтын ажлыг зохион байгуулан, мэргэжлийн арга зүй, удирдлагаар ханган аймгийн Онцгой комиссын 26 тоот тогтоолын хүрээнд яаралтай дархлаажуулалтаар А01 гоц халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээнд нийт 16 сумын **1,232.886** толгой мал, амьтан буюу 95.3 хувийг хамруулан ажиллаж байна.

Аймгийн хэмжээнд 1,344,800 толгой малыг сүргийн эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулсан байна.

Мал эмнэлгийн ерөнхий газрын даргын “Мал мах-2021” нэгдсэн арга хэмжээг зохион байгуулах тухай” А/275 тоот тушаалын хүрээнд сум, аймгийн нутаг дэвсгэрээс гадагш худалдаалах, тээвэрлэх, мал хулгайлах гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор сумдад албан бичиг хүргүүлж, 8 суманд байнгын пост, бусад суманд хөдөлгөөнт эргүүл пост ажиллаж хяналт тавин ажиллаж байна.

**Шилжилт хөдөлгөөн:** 9 гэрчилгээгээр адuu 17, үхэр 2, хонь 190 толгой буюу нийт 209 толгой мал сум дотроо үржлийн зориулалтаар шилжилт хөдөлгөөн хийсэн байна.

**Хүнс, худалдаа үйлдвэрлэл:** 2263 гэрчилгээгээр адuu 92, үхэр 374, хонь 1023, ямаа 1650, гахай 9 толгой буюу нийт 3148 толгой мал, амьтан, 436812 кг мах, махан бүтээгдэхүүн, 439744 кг сүү, сүүн бүтээгдэхүүн, 11181 ширхэг арьс шир, бусад дайвар бүтээгдэхүүн 21056 кг буюу нийт 908793 кг, ширхэг бүтээгдэхүүний худалдааны чөлөөт байдлыг ханган ажиллалаа.

**Байгаль орчны талаар:** “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний 10 жилийн төлөвлөгөөг 5 зорилт, 31 заалттай боловсруулан, аймгийн Засаг даргад танилцуулан аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар хэлэлцүүлэн батлуулсан.

Биотехникийн арга хэмжээг авч хэрэгжүүлсэн иргэн, Ойн ангийн гүйцэтгэсэн ажлын гүйцэтгэлийг актаар хүлээн авсан.

**Газрын харилцаа, барилга, хот байгуулалтын талаар:** Газрын төлбөрийн хуульд өөрчлөлт орсонтой холбогдуулан аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралд 17 сумын “Газрын үнэлгээний бүсчлэл, газрын төлбөрийн хэмжээг шинэчлэн тогтоох” тогтоолын төсөл бэлдэж оруулах ажлын хүрээнд 17 сумын Засаг дарга, сумдын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралд Захиргааны ерөнхий хуулийн 62 дугаар зүйлд “Нийтийн ашиг сонирхол, хүний эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хөндөх тохиолдолд захиргааны хэм хэмжээний актын төсөлд нийтийн санаа бодлыг тусгах зорилгоор хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, оролцох боломжоор хангах бөгөөд эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөх бүлгийн хүрээнд хэлэлцүүлэг заавал зохион байгуулна” гэж заасны дагуу хэлэлцүүлэг зохион байгуулж иргэдийн саналыг авч, үр дүнг нэгтгэх талаар чиглэл хүргүүлж ажилласан.

- Аймгийн нэгдсэн эмнэлгийн дотрын тасгийн засварын ажил

- Баруунбүрэн сумын сургуулийн барилгын дээвэр засварыг хэсэгчлэн засварлах ажил
- Сант сумын ахмадын байрны засварын ажил
- Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх хэлтсийн албан хаагчдын орон сууцны засварын ажилд барилга угсралтын ажилд ажил эхлэх, үргэлжлүүлэх зөвшөөрөл олгосон.

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжиж буй төсөл арга хэмжээнд захиалагчийн хяналт хэрэгжүүлэн ажиллах ажлын хүрээнд барилга байгууламжид явцын хяналт шалгалтыг хийж, холбогдох үүрэг даалгавар, заавар зөвлөмжийг өгч ажилласан.

**Орон нутгийн өмчийн талаар:** Ашиглалтын хугацаа дуусаж, сэргээн засварлах боломжгүй болсон тээврийн хэрэгслүүдийг нээлттэй дуудлагын худалдаагаар худалдах аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн тогтоол батлуулж, олон нийтэд хүртээмжтэйгээр өдөр тутмын сонинд зарлуулан дуудлагын худалдааг холбогдох хууль, журмын дагуу зохион байгуулан явуулж 158,702,520 төгрөгийн орлогыг төрийн санд төвлөрүүлсэн байна.

2021 оны худалдан авсан бараа, ажил, үйлчилгээний 80 төсөл арга хэмжээ, тендер шалгаруулалтын үр дүн, гэрээг [www.tender.gov.mn/](http://www.tender.gov.mn/) цахим системд бүртгэсэн.

#### **Зургаа. Сум орон нутгийн ажил үйлчилгээний талаар:**

##### **Алтанбулаг сум:**

Сумын Засаг даргын 2021 оны "Мал, тэжээвэр амьтад хашаа, худгийн ээлжит тооллого явуулах хөрөнгө гаргах тухай" A/234 тоот захирамжаар төр, төсвийн байгууллагын 30 ажилтан, албан хаагч 9 тээврийн хэрэгсэл ажиллаж 1,312,200 (Нэг сая гурван зуун арван хоёр мянга хоёр зуу) төгрөг зарцуулсан. Жилийн эцсийн тооллогоор нийт 69,693 толгой мал тоологдсон байна.

Малын гоц халдварт Шүлхий /A01/ өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор сумын Засаг даргын 2021 оны "Хэсэгчилсэн хязгаарлалтын дэглэм тогтоо тухай" A/239 тоот захирамжаар Цөх 3 дугаар багт хязгаарлалтын дэглэм тогтоосон. Хязгаарлалтын дэглэм тогтоосонтой холбогдуулан сумын Засаг даргын 2021 оны "Хяналтын цэг ажиллуулах тухай" A/240 тоот захирамжаар хяналтын цэгт сумын Засаг даргын Тамгын газар, Цагдаагийн хэсгийн 12 албан хаагч 48 цагаар ээлжлэн үүрэг гүйцэтгэж байна.

Сумын Засаг даргын 2021 оны 12 сарын 06-ны өдрийн "Ажлын хэсэг байгуулах тухай" A/229 тоот захирамжийн хүрээнд худалдаа үйлчилгээ эрхлэгч 38 байгууллага, худалдаа бэлтгэлд ажиллаж байсан үе үеийн ахмадуудыг хамруулж, "Худалдаа үйлчилгээний 100 жилийн ой"-н арга хэмжээг зохион байгууллаа. Уг арга хэмжээний үеэр 56 иргэнийг 100 жилийн ойн тэмдгээр шагнаж урамшуулсан.

Сумын Засаг даргын 2021 оны "Коронавируст халдварт (Ковид-19)-ын "Омикрон хувилбарын тархалтаас урьдчилан сэргийлэх зарим арга хэмжээний тухай" A/245 тоот захирамжаар тус сумын 1 дүгээр багт үйл ажиллагаа явуулдаг "Дельфин" зочид буудлыг тусгаарлах байр болгон төр, төсвийн байгууллагын 14 албан хаагч хяналт тавин ажиллаж байна.

Сумын Засаг даргын "Хэрэглээний мод бэлтгэх тухай" A/158 тоот захирамжийн дагуу "Тэргүүн тэлмэн", "Мишээл арвин", "Хүрэн талын эх", "Ногоон нарс", "Хярааны хонхор" 1,2,3 дугаар багийн иргэдийн уламжлалт бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл хэрэглээний модыг бэлтгэх аж ахуй нэгжүүдийг отогт гаргаж, хяналт тавьж ажиллаж байна.

12 дугаар сарын байдлаар сумын хэмжээнд өссөн дунгээр нийт 412 тохиолдол бүртгэгдсэнээс 399 иргэн эмчлэгдэж, 6 иргэн гэрээр эмчлэгдэж байна. 7 иргэн нас барсан. Тус иргэдийн ойрын болон дам хавьтлыг тодорхойлох тандалт судалгааны ажлыг сумын Засаг даргын 2021 оны "Үүрэг болгох тухай" A/194 тоот захирамжийн дагуу "Хариу арга хэмжээг зохион байгуулах чиг үүрэг бүхий ажиллагаа-зохицуулах" багийн 12 гишүүн хариуцан ажиллаж байна.

##### **Баруунбүрэн сум:**

Сумын Засаг даргын 2021 оны "Мал, тэжээвэр амьтад, хашаа, худгийн ээлжит тооллого зохион байгуулах тухай" A/179 дүгээр захирамжийн дагуу сумын хэмжээнд

2021 оны жилийн эцсийн тооллого зохион байгуулж, 200,008 толгойн мал тоологдсон байна.

Сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2021 оны "Малын тоо толгойн албан татварын хэмжээг тогтоох тухай" 21 дүгээр тогтоолын дагуу Тэмээ 2000, Адуу 2000, Үхэр 500, Хонь 500, Ямаа 2000 төгрөгөөр тооцон малын тоо толгойн албан татварыг малчин болон мал бүхий иргэдээс авахаар болсон. Сумын хэмжээнд 619 өрхийн 185354 мянган малаас 208,4 сая төгрөгийн орлого орохос 163,7 сая төгрөгийн орлого орж гүйцэтгэл 78,5 хувьтай байна.

Сумын Эрүүл мэндийн төв нь коронавируст /Ковид-19/-ын халдвараас урьдчилан сэргийлэх дархлаажуулалтын III тунд явуулын баг ажиллаж 250 иргэнийг дархлаажуулалтад хамрууллаа.

Сумын хэмжээнд мал, амьтны гоц халдварт A01 /Шүлхий/ өвчний ил шинж тэмдэг илэрч, Улсын мал эмнэлэг, ариун цэврийн төв лабораторийн дүгнэлтээр баталгаажиж сумын Засаг даргын 2021 оны "Хорио цээрийн дэглэм тогтоох тухай" A/171 дүгээр захирамжаар хорио цээрийн дэглэмийг 28 хоногийн хугацаатай тогтоож иргэдийн гарах хөдөлгөөнийг хаасан. Хорио цээрийн дэглэм тогтоосон хугацаанд сумын хэмжээнд 6 голомт үүссэн тул сумын Засаг даргын 2021 оны "2021 оны A/171 дүгээр захирамжид нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай" A/191 дүгээр захирамжаар дахин хорио цээрийн дэглэм тогтоосон хугацааг сунган ажиллаж байна. Тус хугацаанд дархлаажуулалтын ажлын 4 баг нийт сумын хэмжээнд 343 өрхийн 16218 үхэр, 63705 хонь, 42506 ямаа, 23 тэмээ, 89 гахайг дархлаажуулж ажиллалаа.

#### **Баянгол сум:**

Сумын Засаг даргын 2020 оны "Шуурхай штаб байгуулж ажлын тусгай горимд шилжүүлэх тухай" A/254 дүгээр захирамжийн дагуу Засаг даргын Тамгын газрын байранд шуурхай штабыг байрлуулан 24 цагийн хариуцлагатай жижүүрийг томилж, үүссэн нөхцөл байдалтай холбоотой мэдээ, мэдээллийг аймгийн онцгой комисс болон холбогдох байгууллагад 70369123 дугаарын утсаар болон цахимаар буюу [Bayangolshuurhaishtab@gmail.com](mailto:Bayangolshuurhaishtab@gmail.com) хаягаар тогтмол хүргүүлэн ажиллаж байна. Энэ хүрээнд 12 дугаар сарын 01-ний өдрөөс өнөөдрийг хүртэл 91 иргэн коронавирусын халдвар илрүүлэх түргэвчилсэн шинжилгээнд хамрагдан, ковидын 22 тохиолдлыг gergege.mn, tandalt.mn программд шивэн оруулсан байна.

Эрүүл мэндийн сайдын 2021 оны 239, 254 дүгээр тушаалаар "Коронавируст халдварын батлагдсан тохиолдлын гэрийн тусгаарлалтад эмчлэгдэх өвчтөнд эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх түр журам", "Сэжигтэй болон эмнэл зүйн хөнгөн хэлбэрийн шинж тэмдэг илэрсэн өвчтөнийг гэрийн тусгаарлалтад эмчлэх, хянах түр заавар"-ын хүрээнд гэрийн тусгаарлалтад нийт 18 өрхийн 41 насанд хүрэгчид, 0-17 насны 18 хүүхдийг хамруулсан байна.

Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирдлагын тухай хуулийн 29 дугаар зүйлийн 29.1.1 дах заалт, сумын Засаг даргын 2021 оны A/214 дугаар захирамжийн дагуу сумын хэмжээнд мал, тэжээвэр амьтад, хашаа, худгийн 2021 оны жилийн эцсийн улсын тооллогыг зохион байгуулж, тооллогын нэгдсэн дүнгээр 165077 толгой мал тооллогдсон ба өмнөх оноос 3710 толгой малаар буурсан үзүүлэлттэй байна.

"Сэлэнгэ брэнд" хөтөлбөрийн хүрээнд баялаг бүтээгч иргэдийн бие даасан, бүтээлч байдлыг дэмжих, жижиг дунд үйлдвэр үйлчилгээ эрхлэгчдийн бүтээгдэхүүн үйлчилгээг сурталчлах зорилгоор "Нэг суурин-Нэг бахарал аян"-ыг зохион байгуулсан. Энэхүү аянд "Майнд теч" ХХК нь эзэгтэй тос, малын тэжээлээр Хараагийн алтан яргай хоршоо ургамлын цай, ааруул, зөгийн бал, Баян багийн Б.Баяраа, Р.Гэрэлтуяа, нар даршилсан ногоо, Гонир багийн иргэн П.Оюун, Ц.Түмэндэлгэр нар талх нарийн боов, Ж.Цэвэлмаа хэрчсэн гурил нийт 14 нэр төрлийн бүтээгдэхүүнээр оролцлоо. Энэхүү аянд "Хараагийн алтан яргай" хоршооны бүтээгдэхүүн шалгарч аймгийн нэгдсэн үзэсгэлэн худалдаанд оролцоо болоод байна.

Гадны аймаг, сумдад мал, амьтан амьдаар илгээхгүй зөвхөн маханд цахим гэрчилгээ бичиж, 12 дугаар сарын байдлаар 247 цахим бичилтээс мах 82923 кг, үхрийн сүү 16121 литр, аарц 55 кг, толгой 58 ширхэг, цувдаа 407 кг, малын арьс шир 794 ширхэг байна.

Монгол Улсын Засгийн Газар, Хөдөлмөр Нийгмийн хамгааллын яамнаас дэвшүүлсэн "Халамжаас-Хөдөлмөрт" зорилт, сумын Засаг даргын 2020-2024 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны хөтөлбөр, сумын хүн амын хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх, ажил олгогч аж ахуйн нэгж, байгууллагуудтай хамтран ажиллах боломжийг нэмэгдүүлэх, байгууллагууд хүний нөөцөө бүрдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих үйлчилгээг сурталчлах зорилгоор "Халамжаас-Хөдөлмөрт" өдөрлөгийг аймгийн Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний газар, сумын Засаг даргын Тамгын газартай хамтран зохион байгуулсан. Уг арга хэмжээний үеэр шатрын тэмцээн, АХА тэмцээнүүд явагдаж 60 иргэн хамрагдсан байна.

Ардын хувьсгалын 100, Сэлэнгэ аймаг байгуулгадсаны 90 жил, Монгол улсад Ахмадын байгууллага үүсэж хөгжсөний 90 жилийн ойн баяруудыг тэмдэглэн өнгөрүүлэх ажлын хүрээнд МАХХ-ны Удирдах зөвлөлийн шийдвэр, МАХХ-ны ерөнхийлөгч Ц.Сүхбаатарын захирамжаар тус сумын Х.Говь даргатай ахмадын хорооны хамт олон улсын тэргүүний ахмадын хороогоор шалгарлаа.

Ерөнхийлөгчийн нэрэмжит "21 дүгээр зууны Монголын ирээдүй 2100" эх орныхоо 330 сум, нийслэлийн хороодоос тус бүр нэг шилдэг хуухдийг шалгаруулж, дэлхийн их, дээд сургуулиудад суралцуулах хөтөлбөр хэрэгжиж эхэлсэн ба уг хөтөлбөрт тус сумын төгсөгч А.Мэндсайхан шалгарсан байна.

#### **Ерөө сум:**

Аймгийн Засаг даргын 2021 оны "Олон улсын Хүний эрхийн өдөр"-ийг тэмдэглэн өнгөрүүлэх тухай А/373 дугаар захирамжийн дагуу "Хүний эрхийн өдөр"-ийг сумандaa тэмдэглэн өнгөрүүлж, цахимаар Монгол Улсын Үндсэн хууль, Хүний Эрхийн Түгээмэл Тунхаглал, Иргэний болон улс төрийн эрхийн тухай олон улсын пакт, Эдийн засаг, нийгэм соёлын эрхийн тухай олон улсын пактууд, Хүний эрхийн тухай ойлголт зэрэг 6 төрлийн мэдээллийг хүргэж ажилласан. Мөн худалдаа үйлчилгээний 6 аж ахуйн нэгж, 15 иргэнд Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 16-р зүйл, Хүний Эрхийн Түгээмэл тунхаглал, Хүний эрхийн тухай ойлголт, Шүүхэд нэхэмжлэл гаргах загвар зэргээр шторк, гарын авлага бэлтгэж хүргэсэн байна.

#### **Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар:**

- "Хогийн цэг цэгцлэх камержуулах үйл ажиллагааг тогтвортжуулах" 50000,0 мянган төгрөгийн өртөгтэй ажлыг "Жаргалант хайрхан" ХХК
- "Ерөө цэцэрлэгт тоног төхөөрөмж худалдан авах" 18000,0 мянган төгрөгийн өртөгтэй ажлыг "Начин трейд" ХХК
- "Бугант цэцэрлэгт тоног төхөөрөмж худалдан авах" 8000,0 мянган төгрөгийн өртөгтэй ажлыг "ЭМ БИ ЖИ ТРЕЙД" ХХК- тус тус шалгарч 100 хувийн гүйцэтгэлтэй хүлээлгэж өгсөн.

#### **Орон нутаг хөгжлийн сангийн хөрөнгө оруулалтаар:**

- "Буурагчин багт халуун ус барих" 129119.7 мянган төгрөгийн өртөгтэй ажлыг "Хорол цамхаг" ХХК
- "Бугант тосгоны нийтийн орон сууцнуудын дээврийн засвар"-ын 132448.0 мянган төгрөгийн өртөгтэй ажлыг "Урантөмөр хэлхээ" ХХК тус тус шалгарч 100 хувь гүйцэтгэсэн.

Монгол Улсын Засгийн газрын 2016 оны 153 тоот тогтоол "Сум хөгжүүлэх сангийн хөрөнгийг бүрдүүлэх, зарцуулах, тайлагнах хяналт тавих журам"-ын дагуу 16 иргэний төсөл сонгон шалгаруулж, 265500,0 мянган төгрөгийн санхүүжилт олгон 41 ажлын байр нэмэгдсэн байна.

12 дугаар сарын байдлаар сумын хэмжээнд 39 иргэнээс коронавируст халдварт илэрч Ковидын тасагт нийт 39 хүн эмчлэгдэж гарсан ба одоогоор 1 өвчтөн гэрийн тусгаарлалтад байна.

Аймгийн Засаг даргын 2021 оны "Мал, тэжээвэр амьтад, хашаа худгийн ээлжит тооллого явуулах, хөрөнгө гаргах тухай" А/360 тоот захирамж, сумын Засаг даргын 2021 оны А/271 тоот "Мал, тэжээвэр амьтад, хашаа худгийн ээлжит тооллого явуулах тухай" захирамжуудыг тус тус үндэслэн мал тооллогын ажлыг сумандаа зохион байгуулж, жилийн эцсийн мал тооллогоор 96351 толгой мал тоологдож 4093 толгой буюу 4.2 хувиар нэмэгдсэн байна. Үүнд Адуу 786 толгой буюу 10,4, Үхэр 2300 толгой буюу 11,5, Хонь 2583 толгой буюу 7,2 хувиар тус тус өссөн бол, Ямаа 1576 толгой буюу 4,7 хувиар буурсан байна.

2020-2021 оны малын тоо толгойн өөрчлөлтийг хүснэгтээр харуулбал:



Тус тооллогын хүрээнд сумын хэмжээнд 7164 хүн ам, 2000 өрх тоологдсон.

Аймгийн Засаг даргын 2021 оны "Шүлхий өвчинөөс урьдчилан сэргийлэх яаралтай дархлаажуулалт хийх тухай" А/361 тоот захирамж, сумын Засаг даргын 2021 оны "Шүлхий өвчинөөс урьдчилан сэргийлэх дархлаажуулалтын ажлыг зохион байгуулах тухай" А/274 тоот захирамжуудыг тус тус үндэслэн мал амьтны гоц халдварт шүлхий өвчинөөс урьдчилан сэргийлэх тарилгын ажлыг зохион байгуулж сумын хэмжээнд 97,494 толгой малд тарилга хийсэн.

Хууль бус мод бэлтгэлийн талаар эргүүл хяналт шалгалтын ажлыг тус сард 6 удаа зохион байгуулж ажиллалаа. 12 дугаар сард 170 иргэнд 684 м3 түлээний эрхийн бичгийг олгоод байна.

#### Жавхлант сум:

Сумын Бумбат 1 дүгээр багийн нутагт 2021 оны 11 дүгээр сарын 12-ны өдөр мал, амьтны гоц халдварт /A01/ шүлхий өвчиний шинж тэмдэг илэрч Улсын Мал эмнэлгийн ариун цэврийн төв лабораторийн 21/4653 тоот дүгнэлтээр баталгаажсан.

Сумын Засаг даргын 2021 оны "Хорио цээрийн дэглэм тогтоох тухай" А/141 тоот захирамжаар хорио цээрийн дэглэм тогтоон Гамшигаас хамгаалах штаб, ерөнхий зориулалттай мэргэлжийн ангийг байгуулан мал, амьтны гоц халдварт /A01/ шүлхий өвчинөөс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг сумын хэмжээнд зохион байгуулан ажиллаж байна. Сумын Засаг даргын 2021 оны "Ажлын хэсэг байгуулах тухай" А/136 тоот захирамжаар томилогдсон ажлын хэсэг дархлаажуулалтад нийт 267 өрхийн 93453 мянган толгой мал хамрагдсан.

Өвчлөл буртгэгдсэн өдрөөс эхлэн нийт 56 өрхийн 981 үхэр, 275 хонь, ямаа 62 нийт 1317 толгой малд гоц халдварт /A01/ өвчиний шинж тэмдэг илэрч буртгэсэн байна.

Нийт өвчилсөн 1308 толгой малаас 6 үхэр үхэж устгалд оруулсан ба хоёрдогч халдвараас сэргийлэх антибиотик эмчилгээ хийгдэж 54 өрхийн 1302 толгой малын өвчиний шинж тэмдэг бүрэн арилсан.

Хорио цээрийн дэглэм тогтоосонтой холбогдуулан сумын Гамшигаас хамгаалах штаб, явуулын хөдөлгөөнт эргүүл шалгалт хийх хяналтын пост 1 нийт 24 төрийн албан хаагч, иргэд ажиллаж байна.

Улсын Онцгой комиссын нэгдсэн шуурхай штабын дарга, бригадын генерал Б.Ууганбаяраар ахлуулсан ажлын хэсэг тус суманд ирж мал амьтны гоц халдварт /A01/

шүлхий өвчний эсрэг авч хэрэгжүүлж буй арга хэмжээний хэрэгжилт, явцын талаар шалган, үүрэг чиглэл өгсний дагуу хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна.

2021 оны жилийн эцсийн мал, тэжээвэр, амьтад, малын хашаа, худгийн тооллогыг малын халдварт шүлхий өвчний дэгдэлтийн улмаас 100 хувь цахимаар зохион байгуулагдсан. Тус тоологоор сумын хэмжээнд адuu 6483, үхэр 14036, хонь 48701, ямаа 40006 нийт 109226 толгой мал тоологдлоо.

Замын сангийн хөрөнгө оруулалтаар хийгдэж буй зам засвар, тэмдэг тэмдэглэгээний 32,5 сая төгрөгийн тендерийн ажлыг Дархан-Уул аймгийн "Билийт Инжинииринг" ХХК шалгарч хийхээр болсон. Мөн орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгөөр хийгдэх зам засварын ажлын 51,8 сая төгрөгийн 115 м хатуу хучилттай замын ажлыг 100 хувь хийж гүйцэтгэсэн.

Аймгийн хөрөнгө оруулалтаар хийгдэж буй Моностой, Бумбат багуудын малын худгийн 91,0 сая төгрөгийн тендерт "Сүлд хамба" ХХК шалгарч ажлыг гүйцэтгэл 50 хувьтай байна.

Аймгийн хөрөнгө оруулалтаар хийгдэж буй гэрэлтуулэг нэмэгдүүлэх тендерийн 51,0 сая төгрөгийн ажлыг "Хайтек" ХХК 100 хувь хийж гүйцэтгэсэн.

Сумын хэмжээнд 460 малчин, мал бүхий өрхийн 140782 мянган толгой мал өвөлжиж байна. Малчин, мал бүхий 250 өрхтэй хадлангийн талбайн ашиглалтын гэрээ хийж нийт 3300 га-д гэрээ байгуулан 6,2 сая төгрөгийг сумын аюулгүйн санд төвлөрүүлж, малчдын бэлтгэсэн өвс 7900 тн, тэжээл 32 тн, хужир 8,5 тн, сумын аюулгүйн нөөцөд бэлтгэсэн өвс 10 тн, малчдын худалдан борлуулахаар бэлтгэсэн өвс 95 тн байна. 2021-2022 оны өвөлжилтийн бэлтгэл ажил сумын хэмжээнд 90 хувь хангаад байна.

2022 оны нөөцөлсөн үр 460 тн улаанбуудайн хураан авсан ургацаас 6870 тн гурилын үйлдвэрт, хөдөө аж ахуйг дэмжих санд 855 тн, малын тэжээлд 1370 тн, үтрэмд борлогдоогүй улаанбуудай 100 тн, нөөцөлсөн төмс, хүнсний ногоо 650 тн байна.

Аймгийн ИТХ-аас баталсан 2020 оны 08 тоот тогтоолоор баталсан хэрэглээний болон түлээний мод бэлтгэх хуваарийн дагуу "Хүдэр Очир" ХХК-иас тус сумын 16 өрх нь нийт 64 м<sup>3</sup> түлээний зах банз, уурган захыг авч өвөлжилтийн бэлтгэлээ ханган ажилласан.

### **Зүүнбурэн сум:**

Сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас "Санта" аяныг зохион байгуулж Улаан загалмайн өсвөрийн гишүүд болон зорилтод эмзэг бүлгийн нийт 81 хүүхдэд гарын бэлэг олголоо.

Сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн 12 дугаар сарын хуралдаанаар сумын Засаг даргын 2021-2024 оны "Өрхийг дэмжсэн өсөлтийн бодлого" үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 2021 оны төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг 207 арга хэмжээтэйгээр 75 хувийн гүйцэтгэлтэй хэлэлцүүлэн "ХАНГАЛТТАЙ" үнэлэгдлээ.

"Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр"-ийн суманд хамааралтай 10 зорилтын 60 арга хэмжээг 87 хувьтай, "Аймгийн Засаг даргын 2021-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр"-ийн 86 арга хэмжээг 84 хувьтай хэрэгжүүлэн ажиллаж холбогдох дээд шатны байгууллагад тайлагналаа.

2021-2025 онд хөгжүүлэх үндсэн чиглэлийн суманд хамааралтай заалтын хэрэгжилтийг бүрэн хангаж ажиллалаа. Монгол Улсын Засгийн газрын болон 2021-2025 онд хөгжүүлэх үндсэн чиглэлд тусгагдсан заалтуудын хэрэгжилт үйл ажиллагааны талаар иргэдэд тухай бүр цахимаар хүргэн ажилласан.

Аймгийн Онцгой комиссын 2021 оны 34 тоот "Аймгийн Онцгой комиссын шуурхай штабын бүрэлдэхүүн, бүтэц зохион байгуулалт, ажиллах журмыг шинэчлэн байгуулах тухай" тогтоолыг үндэслэн сумын Засаг даргаас 2021 оны А/149 тоот "Шуурхай штаб шинэчлэн байгуулах тухай" захиралж гарган хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна.

Суманд шүлхий өвчин бүртгэгдсэнтэй холбогдуулан аймгийн Онцгой комисс, Мал эмнэлгийн газар, Мэргэжлийн хяналтын газар, Онцгой байдлын газрын албан хаагчдаас

бүрдсэн ажлын хэсэг ажиллан сумын Онцгой комисс, Шуурхай штабын бие бүрэлдэхүүнд мэргэжил арга зүйн зөвлөгөө өглөө.

Суманд бүртгэгдсэн шүлхий өвчний голомт нэмэгдсэнтэй холбогдуулан сумын Засаг даргаас “Хорио цээрийн дэглэм тогтоох тухай” А/150 тоот захирамж гарган хорио цээрийн хугацааг 2022 оны 01 дүгээр сарын 15-ыг хүртэл сунгаад байна.

Шүлхий өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх хөдөлгөөнт 2, суурин 1 постод өдөрт 8 албан хаагч, 2 тээврийн хэрэгсэл тогтмол ажиллаж, урьдчилан сэргийлэх вакцинуулалтад 348 өрхийн 67653 толгой мал, 638 амьтныг хамрууллаа.

Засгийн газрын 2018 оны “Жагсаалт, журам батлах тухай” 266 дугаар тогтоолыг удирдлага болгон шүлхий өвчнөөр өвчилсөн 3 толгой бод малыг эзний зөвшөөрөлтэйгөөр устгалаа.

Сумын Эрүүл мэндийн төв нь коронавируст /Ковид-19/-ын халдвараас урьдчилан сэргийлэх дархлаажуулалтын III-р тунгийн 792 хүн тун вакцин хүлээн авснаас I тунд 13, II тунд 11, III тунд 768 тус тус иргэнийг дархлаажуулалтад хамрууллаа.

#### Мандал сум:

Монгол Улсын Засгийн газар Бүгд Найрамдах Австрали Улсын Засгийн газар хооронд байгуулсан “Санхүүгийн хамтын ажиллагааны хэлэлцээр”-ийн хүрээнд хэрэгжиж буй “Дэд бүтцийн хөгжил-Баянзүрх, Дархан, Сэлэнгэ” гэр хорооллын гудамж, нийтийн зам, талбайн гэрэлтүүлгийн төслийн хүрээнд тус суманд төв замын дагуух 400 ширхэг гэрэлтүүлэг суурилуулж, улсын комисст хүлээлцэж ашиглалтад орууллаа.

Аймгийн ОНХС-ын хөрөнгөөр 1000 ширхэг гудамж замын гэрэлтүүлэг суурилуулж, улсын комисст хүлээлцэж ашиглалтад орууллаа. Сумын хэмжээнд нийт 2474 ширхэг гэрэлтүүлэг асч байна.

Тарни 8-р багт эмч, цагдаагийн 2 айлын орон сууц барьж улсын комисст хүлээлцэн ашиглалтад орууллаа.

Түнхэл тосгоны халаалтын төв болон “Мандал энерго” ОНӨААТҮГ-т КВР 1,8 МВт-ийн 2 ширхэг усан халаалтын тогоо шинээр суурилуулж, тоног төхөөрөмжийн найдвартай ажиллагааг хангалаа. Мөн гидравлик тооцоо гаргаж, шайбны тохицуулга хийснээр сумын Засаг даргын Тамгын газар, Спорт ордон, “Мөнгөн хараа” ДБЧ, Аварга хотхон, цагдаагийн 25 айлын орон сууц, хорихын албан хаагчдийн 36 айлын орон сууцны барилгуудын дулааны сүлжээн дэх насосыг буулгаж стандартад нийцүүллээ.

“Мандал энерго” ОНӨААТҮГ-ын дулааны сүлжээнд цахилгаан соронзон филтер буюу ус зөөлрүүлэгч суурилууллаа.

Сумын төвийн төвлөрсөн дулааны станц байгуулах зорилгын хүрээнд дулааны станцын техник эдийн засгийн үндэслэл боловсруулах ажлыг “Ричвелл инженеринг” ХХК-тай байгуулсан гэрээний дагуу судалгааны ажил 80 хувьтай явагдаж байна.

Хуучин худгуудийн ашиглалтыг сайжруулах, иргэдийг найдвартай эх үүсвэрээс үндны ус хэрэглэх боломжоор хангах зорилгоор Баян-Арцатын 9-р багийн ахуй үйлчилгээний айл өрхүүдийн дундах худагт ухаалаг систем суурилууллаа.

Боловсролын чиг хандлага хүүхэд нэг бүрийг тэгш хамруулан сургах зарчмыг баримтлан хэрэгжүүлж байгаатай холбогдуулан “ТУСГАЙ ХЭРЭГЦЭЭ ШААРДЛАГАТАЙ ХҮҮХЭДТЭЙ АЖИЛЛАХ АРГА ЗҮЙ” сэдэвт сургалтыг сумын Засаг Даргын Тамгын газраас, Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн сэргээн засах хөгжлийн төвтэй хамтран Сургуулийн өмнөх боловсролын багш нар, сургуулиудын нийгмийн ажилтан, нэгдсэн өмнэлэг, өрх тосгоны эрүүл мэндийн төвүүдийн их эмч зэрэг нийт 70 хүнийг хамруулан зохион байгууллаа. Мөн хүүхдийн өсөлт хөгжил, бие бялдрын түвшин тогтоох үзлэг зөвлөгөөг үнэ төлбөргүй хийсэн ба нийт 51 хүүхэд үзүүллээ.

Сургуулийн өмнөх боловсролын багш бүр мэргэжлээрээ бие даан тасралтгүй хөгжих тэгш боломжийг олгох, сургалт үйл ажиллагааны агуулга арга зүй технологийг бүрэн эзэмших, багшийн мэргэжлийн ур чадварыг дээшлүүлэх, Чадварлаг багш хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх бие биенээсээ суралцах туршлага судлуулах зорилгоор сумын 9 цэцэрлэгийн үндсэн багш нарын дунд “Сайн хичээл-Сургалт” сэдэвт үзүүлэх ажлыг сумын Засаг даргын тамгын газраас санаачлан зохион байгуулж, цэцэрлэгүүд

хэл яриа, байгаль нийгэм, хөгжим, биеийн тамир, математик, дүрслэхүй зэрэг хичээлүүдээр 1 цагийн хичээл бэлтгэн бусад цэцэрлэгүүдийн багш нарыг бүрэн оролцуулан туршлагаа түгээн дэлгэрүүллээ.

Мөн сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагын нийт багш ажилчдад "Байгууллагын соёл-Харилцаа хандлага" сэдэвт лекцийг "ЭЦО Трейнинг энд Консалтинг" ХХК-ий сургач багш Энхцогтой хамтран зохион байгуулж, нийт 250 хүнийг хамрууллаа.

Хүүхдэд нэн шаардлагатай хамгааллын үйлчилгээг газар дээр нь түргэн шуурхай цогц хэлбэрээр үзүүлж, хүүхдийг эрсдэлд өртөхөөс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор сумын хүүхэд хамгааллын хамтарсан багаас Хүүхэд хамгааллын явуулын үйлчилгээг ерөнхий боловсролын 6 сургуульд 7 хоногийн турш зохион байгуулж, эрүүл мэндийн зөвлөгөөг 450 хүүхдэд, хууль зүйн үйлчилгээг 200 хүүхдэд, сэтгэл зүйн зөвлөгөөг 58 хүүхдэд, номын сангийн үйлчилгээг 565 хүүхдэд өгч ажиллалаа.

### **Орхон сум:**

Тус сумын Бэлэндалай 2-р багийн нутаг дэвсгэр "Агтын хошуу" гэх газарт 2021 оны 11 дүгээр сарын 10-ны өдөр мал, амьтны гоц халдварт шүлхий /A01/ өвчиний шинж тэмдэг илэрч, Улсын Мал эмнэлгийн ариун цэврийн төв лабораторийн 21-4555 тоот шинжилгээний дүгнэлтээр баталгаажсан.

Сумын Засаг даргын 2021 оны "Хязгаарлалтын дэглэм түр тогтоо тухай" А/109 тоот захирамж гарч Бэлэндалай багийг хэсэгчлэн хязгаарлалтын дэглэмд шилжүүлсэн. Шинжилгээний хариу баталгаажсантай холбогдуулан "Хорио цээрийн дэглэм тогтоо тухай" А/113 тоот захирамж гарч, захирамжийн хүрээнд Гамшигаас хамгаалах штаб, Мэргэжлийн баг хамтран шүлхий /A01/ өвчнөөс сэргийлэх арга хэмжээг сумын хэмжээнд зохион байгуулан ажиллаж байна. 2021 оны 12 дугаар сарын 02-ны өдөр уг өвчиний шинж тэмдэг илэрсэн гэх дуудлага ирж, шинэ голомт үүссэн тул хорио цээрийн дэглэмийг дахин сунгасан.

Малын гоц халдварт /A01/ шүлхий өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх ажлын хүрээнд аймгийн Мал эмнэлгийн газрын нөөцөөс 46100 тун вакциныг сумын Онцгой комисст татан төвлөрүүлж, тухайн вакциndaа тулгуурлан газар нутгийн байршилаар нь голомтын, сэжигтэй, хамгаалалтын, эрүүл гэсэн бүсчлэл тогтоон вакцинуулалтын ажлыг хийсэн. 12 дугаар сарын байдлаар нийт 251 өрхийн 11580 үхэр, 63362 бог, 66 гахай нийт 75008 толгой мал, амьтныг вакцинуулалтад хамруулаад байна. Вакцин зарцуулалт бол 63362, үхэр 23138 тун нийт 86500 тун хийгдээд байна.

Улсын Онцгой комиссын нэгдсэн шуурхай штабын дарга, бригадын генерал Б.Ууганбаяр Сэлэнгэ аймагт ажиллаж гамшигаас хамгаалах бэлтгэл бэлэн байдалтай танилцаж, /Ковид-19/ халдвартын нөхцөл байдал болон мал амьтны шүлхий /A01/ өвчин гарсантай холбогдуулан аймгийн Онцгой комисст үүрэг даалгавар өгч ажилласан. Тус ажлын хүрээнд аймгийн Онцгой комиссын шуурхай штабын ажлын хэсэг шүлхий өвчин гарсан 8 суманд ажиллаж, зөвлөн туслах үйлчилгээг үзүүлж, хамтарч ажиллалаа.

Тус хугацаанд гал унтраах 61-р ангиас 1, дархлаажуулалтын багт 6, сумын гамшигаас хамгаалах штабт 7, Мэргэжлийн багт 3, хяналтын цэгт 26 төрийн албан хаагч хуваарийн дагуу ажиллаж байгаа бөгөөд нийт 43 төрийн албан хаагч дайчлагдан ажиллаж байна. Мөн мал, амьтны гоц халдварт шүлхий /A01/ өвчиний шинж тэмдэг илэрсэн голомтын бүсэд ариутгал халдвартгүйтгэл хийх ажлыг зохион байгуулж, 130 малын хашаа хорооны 56390 м<sup>2</sup>, 1 худаг уст цэгийн 500 м<sup>2</sup> нийт 56890 м<sup>2</sup> талбайг халдвартгүйжүүлсэн байна.

Цаг үеийн болоод коронавирусын халдвартын талаарх зөвлөмж, анхааруулга, сэрэмжлүүлэг болон /Ковид-19/ халдвартын эсрэг "Нэмэлт" тун вакциndaа идэвхтэй хамрагдахыг уриалга, нөлөөллийн ажлыг зохион байгуулж, цахим орчинд нэмэлт тунгийн ач холбогдол, үр нөлөө зэргийг сурталчлан таниулах зорилго бүхий мэдээ мэдээлэл, шторк, сурталчилгааг "Сэлэнгэ Орхон сум ЗДТГ", "Сэлэнгэ аймгийн Орхон сум" "Нарт Орхоны хүүхдүүд" зэрэг фэйсбуук хаягуудад байршуулан 20

удаагийн мэдээ мэдээллийг хүргэж 252 хүний хандалтыг авсан байна. Вакцинд хамрагдалтыг 70 хувьд хүргэхээр зорилт тавин ажиллаж байна.

Сайхан сумын Цагдаагийн хэлтсээс зохион байгуулж байгаа “Архигүй орчин-аюулгүй хүүхэд” аяны хүрээнд архины албадан эмчилгээнд 2 иргэний хүсэлтийг хүлээн авч аймгийн Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газарт хүргүүлэн ажиллалаа. Тус ажлын хүрээнд 1 гэр бүлийн архины хамаарлтай 2 иргэний эмчилгээний зардлыг аймгийн Гэр бүл, хүүхэд залуучуудын хөгжлийн газраас “Хариу үйлчилгээний тусламж” 2,400.000 төгрөгийг шийдвэрлэж өглөө.

Монголын Үндэсний уламжлалт “Шагайн харваа”-г хөгжүүлэх, ёс заншлыг өвлүүлэх, харваачдын ур чадварыг дээшлүүлэх зорилгоор Шагайн харвааны баг тамирчид аймгийн “Аварга шалгаруулах тэмцээн”-д амжилттай оролцлоо. Тус арга хэмжээний үеэр О.Баттулга, С.Пүрэвбат нар аймгийн “Гоц мэргэн” цол хүртлээ. Орхон сумын харьят аймгийн аварга малчин Б.Буянбатын нэрэмжит аймгийн цолгүй харваачдыг дэмжих “Шагайн харваа”-ны тэмцээн тус суманд зохион байгуулагдаж 17 сумын 121 харваачид оролцож тэргүүн байранд Сайхан сум, дэд байранд Орхон сумын баг тамирчид шалгарлаа.

Ойн тухай хуульд заасан хуваарийн дагуу 2021 оны 11 дүгээр сарын 10-ны өдрөөс мод бэлтгэлийн ажил эхэлсэн. Мод бэлтгэлийн ажлын явцад мал амьтны гоц халдварт шүлхий /A01/ өвчин Баруунбүрэн суманд гарсантай холбогдуулан мод бэлтгэлийг тодорхойгүй хугацаагаар зогсоосон. Өвөлжилтийн бэлтгэл ажлыг хангах зорилгоор аймгийн Онцгой комиссын даргын үүрэг чиглэлийн дагуу 2021 оны 12 дугаар сарын 15-ны өдрөөс эхлэн аймгийн ИТХ-ын 2020 оны 08 тоот тогтоолын дагуу Баруунбүрэнsumaас 50 иргэн 200 м3 түлшний мод, 10 иргэн 20 м3 гишүү бэлтгэж, тээвэрлэлтийн үйл ажиллагаанд хяналт тавин ажиллалаа.

Аймгийн Хүнс, хөдөө аж ахуйн газрын 2021 оны 506 тоот албан бичгийн дагуу “Хөдөө аж ахуйг дэмжих сан”-аас 2009-2016 оны хугацаанд “Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сан”-аас олгосон бага оврын тракторын зээлийн үлдэгдэлтэй 36 иргэний 88,150.0 төгрөгийг төлүүлэх ажлыг зохион байгуулж, жилийн эцсийн байдлаар нийт 21 иргэний 48,000.0 сая төгрөгийн зээлийг төлүүлсэн байна.

#### Орхонтуул сум:

Улсын Онцгой комиссын нэгдсэн шуурхай штабын дарга, бригадын генерал Б.Ууганбаяр Сэлэнгэ аймагт ажиллаж гамшгаас хамгаалах бэлтгэл бэлэн байдалтай танилцаж, /Ковид-19/ халдвартын нөхцөл байдал болон мал амьтны шүлхий /A01/ өвчин гарсантай холбогдуулан аймгийн Онцгой комисст үүрэг даалгавар өгч ажилласан. Тус ажлын хүрээнд аймгийн Онцгой комиссын шуурхай штабын ажлын хэсэг суманд ажиллаж, зөвлөн туслах үйлчилгээг үзүүлж, хамтарч ажиллалаа.

Шүлхий өвчлөл бүртгэгдсэн өдрөөс эхлэн нийт 9 голомтод 69 өрхийн 846 үхэр болон 260 bog нийт 1106 малд гоц халдварт /A01/ өвчний шинж тэмдэг илэрч, зэмэгжүүлэн бүртгэлжүүлсэн байна. Шинж тэмдэг арилсан 65 өрхийн 773 үхэр, 260 bog нийт 1033 мал байна.

Сумын хэмжээнд явуулын хөдөлгөөнт болон Морьт эргүүл хийх хуваарь гарган голомтын бүсээр тогтмол эгүүл хийж байна.

“Тогтвортой амьжиргээ-3” төслөөс сумын төр төсвийн байгууллагын албан хаагчид, иргэд, иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын төлөөлөгч нарт ОНХС-ийн зохион байгуулалтын талаарх сургалтыг зохион байгуулж, нийт 46 иргэн хамрагдлаа.

Шүлхий өвчний нийт **71500** тун вакциныг нийт 586 өрхийн 23882 үхэр, 58265 хонь, 40984 ямаа, 364 гахай нийт 123475 толгой мал, амьтныг вакцинжуулалтад хамруулсан бөгөөд bog тун 97763 мл, үхэр тун 47764 мл нийт 145527 мл тун /хорогдол 1079 ml-/г зарцуулсан байна. Вакцинжуулалтад хамрагдаагүй үлдсэн 194 малчин болон мал бүхий өрхийн 163428 толгой малыг нэн даруй хамруулах шаардлага байна. Голомтын болон сэжигтэй бүсийн 45 айл өрхийн малын хашаа, өвчтэй малын бэлчээр болон тоног хэрэгслийг халдвартгүйтгэж нийт өссөн дунгээр 90900 м2 талбайд ариутгал, халдвартгүйжүүлэлтийг хийсэн.

### **Сайхан сум:**

Олон Улсын хүний эрхийн өдрийг тэмдэглэн өнгөрүүлэх, Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглал, Иргэний болон улс төрийн эрхийн тухай олон улсын пакт, Эдийн засаг, нийгэм, соёлын эрхийн тухай олон улсын пактуудаар мэдээлэл өгөх зорилготой Сайхан 1-р сургуультай хамтран:

- “Дэвжээ” тэмцээн ахлах анги
- “Шүлгийн уралдаан” дунд анги
- Гар зураг “ахлах анги” дунд анги
- Эсээ бичлэг “ахлах анги” гэсэн төрлөөр тус тус зохион байгуулагдаа.

Мөн “Олон улсын хүний эрхийн өдөр”-өөр HTL-X олон талт арга хэмжээ зохион байгуулагдаа. Энэхүү арга хэмжээнд 10 жилийн сургуулийн сургачдад мэргэжлээ зөв сонгох, хэрхэн амжилтад хүрсэн бодит түүхээ хуваалцахаар Сайхан сум буюу Хөтөл хотоос тодрон гарсан шилдэг манлайлагч залуучууд урилгаар хүрэлцэн ирж илтгэл тавин ажиллалаа.

Хүнс, хөдөө аж ахуйн сайдын 2015 оны А-105 дугаар тушаалын 2 дугаар хавсралтаар батлагдсан “УРГАМАЛ, ТҮҮНИЙ ГАРАЛТАЙ ХҮНСНИЙ ТҮҮХИЙ ЭД, БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ ГАРАЛ, ҮҮСЛИЙН ГЭРЧИЛГЭЭ”-г сумын харьяаны Улаанбуудай болон төмс, хүнсний ногоо тариалсан 3 иргэн, 4 аж ахуйн нэгж байгууллага, хадлан болон ногоон тэжээл бэлтгэсэн 1 иргэнд тус тус олгосон. 2021 онд улаанбуудай тариалсан 18 аж ахуйн нэгж, 2 иргэний 9250 тн улаанбуудайн урамшууллын материалыг бэлтгэн холбогдох газруудад хүргүүллээ.

Сумын хэмжээнд мал тооллого явагдаж тооллогын дүнгээр нийт 126197 мал тоологсоноос адуу 6474, үхэр 13937, хонь 61636, ямаа 44150 өмнөх оноос адуу 1105, үхэр

Худалдаа, үйлчилгээний газруудад мал амьтны гоц халдварт /A01/ шүлхий өвчин, коронавируст /ковид-19/ цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх зорилгоор Хүнсний бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлыг хангах тухай хууль, Гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хууль, Архидан согтуурахтай тэмцэх тухай хууль, Гамшгаас хамгаалах тухай, Галын аюулгүй байдлын тухай хууль, гол түймрийн улсын хяналтын дүрэм, улсын Онцгой комиссын даргын 2021 оны 41 дугаар тушаалаар батлагдсан “Коронавируст халдвар /Ковид-19/-аас сэргийлэх арга хэмжээ зохион байгуулах түр журам”-уудын хэрэгжилтэд хяналт тавьж, зөрчил дутагдлыг арилгуулах, мэргэжлийн зөвлөгөө өгч ажиллалаа.

### **Сант сум:**

Сумын Засаг даргын 2021 оны “Жилийн эцсийн мал, тэжээвэр амьтад, хашаа худгийн тооллого” А/149 дүгээр захирамжаар явуулах ажлын хэсэг байгуулагдаж, тооллогын ажлыг утсаар болон цахим хэлбэрээр зохион байгуулж, нийт 11 салбар хэсэгт 41 төрийн албан хаагч ажилласан. 2021 оны жилийн эцсийн тооллогоор тэмээ 3, адуу 5949, үхэр 14501, хонь 47962, ямаа 31822, бүгд 100237 толгой мал тоологдоо. Энэ нь өмнөх оныхоос 4979 толгойгоор буюу 5 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна. Үүнээс тэмээ 3, ямаа 1632 толгойгоор цөөрсөн, адуу 732, үхэр 1733, хонь 4149 толгойгоор тус тус өссөн байна.

Сумын хэмжээнд малын гоц халдварт шүлхий өвчиний халдвар бүртгэгдэж нийт 52 өрхийн 1604 мал өвчилснөөс эмчилгээ хийгдэж шинж тэмдэг бүгд арилаад байна. Шүлхий өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх вакциныг 233 өрхийн 66367 толгой малд хийж, нийт өрхийн 58 хувь, нийт малын 60 хувь дархлаажуулалтад хамрагдаад байна.

Төрийн албаны Зөвлөлийн Салбар Сэлэнгэ аймаг дахь зөвлөлийн “Төрийн захиргааны албан хаагчийн тангараг өргүүлэх тухай” 2021 оны 41 дүгээр тогтоол, “Ёслолын арга хэмжээ зохион байгуулах тухай” 149 дүгээр албан тоотын дагуу тангараг өргүүлэх ёслолын арга хэмжээг суманд зохион байгуулж, төрийн жинхэнэ албаны гүйцэтгэх албан тушаалын тусгай шалгалтад тэнцсэн 4 албан хаагч хамрагдаж тангаргаа өргөлөө.

“Хүний Эрхийн Олон Улсын өдөр”, Авлигын эсрэг ОУ-ын өдрийг тохиолдуулан ЕБС-ийн сурагчдад хүний эрх, шударга ёс, ил тод байдлын тухай мэдлэг олгох, хүүхдийн оролцоог дэмжих зорилгоор “ЗӨВ ТУСГАЛ” сэдэвт авлига, шударга ёс, хүний эрхийн тухай мэдээллийн самбар гаргах, гар зургийн уралдааныг 3 насны ангиллаар зохион явуулж нийт 125 сургач хамрагдлаа.

12 дугаар сард “Ковид-19”-ын эсрэг дархлаа сэргээх нэмэлт 3-р тунгийн дархлаажуулалтад 18-аас дээш насны 180 иргэдийг хамруулсан. сумын хэмжээнд дархлаа сэргээх нэмэлт 3-р тунгийн дархлаажуулалтад нийт 1010 хүн буюу хамрагдвал зохиж иргэдийн 73 хувь нь хамрагдаад байна.

Монгол Улсад худалдааны байгууллага үүсэж хөгжсөний 100 жилийн ойн ёслолын арга хэмжээ зохион байгуулагдаж сумын худалдаа бэлтгэлийн ангид ажиллаж байсан үе үеийн төлөөлөл 40 хүн хамрагдлаа. Худалдааны салбарт ажилласан хөдөлмөр, зүтгэлийг нь үнэлж “Худалдааны тэргүүний ажилтан” цол тэмдгээр 4 хүн, Яамны “Жуух бичиг”-ээр 1 хүн, аймгийн “ИТХ-ын өргөмжлөл”-өөр 3 хүн, аймгийн Засаг даргын “Жуух бичиг”-ээр 5 хүн, сумын Засаг даргын “Жуух бичиг”-ээр 5 хүн, сумын “ИТХ-ын өргөмжлөл”-өөр 6 хүнийг тус тус шагнаж урамшууллаа.

#### **Сүхбаатар сум:**

Сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит хуралдаанаар сумын Засаг даргын 2021-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 2021 оны биелэлт, 2022 оны төсөв, газар зохион байгуулалтын 2022 оны төлөвлөгөө, 2022 оны Засаг даргын Тамгын газрын үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг хэлэлцүүлж батлууллаа.

/Ковид-19/ өвчлөлөөс урьдчилан сэргийлэх ажлын хүрээнд гадаад улсаас ирсэн иргэдийг тусгаарлан ажиглах түр байранд хүлээн авч буйтай холбогдуулан 2 аж ахуйн нэгж байгууллагатай хариуцлагын гэрээ байгууллаа.

Сумын Засаг даргын 2021 оны “Малын шүлхий өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх яаралтай дархлаажуулалтын ажлыг зохион байгуулах тухай” А/264 тоот захирамжийн дагуу сумын нутаг дэвсгэрт байгаа үхэр, хонь, ямаа, гахай зэрэг салаа туурайтан мал амьтдыг вакцинжуулах ажлыг 10 хоногийн хугацаанд зохион байгуулж, үхэр 4764, хонь 3755, ямаа 6621, гахай 1274 бүгд 16414 мал, амьтанд дархлаажуулалт хийлээ.

Сумын Засаг даргын 2021 оны “Бүх нийтээр цас цэвэрлэх ажлыг зохион байгуулах тухай” А/205 тоот захирамжийг хэрэгжүүлж 79 төр төсвийн байгууллага орчны цасыг цэвэрлэх ажилд оролцлоо.

Түшиг сумын “Ангийн отог”, Худэр сумын “Дулааны энгэр” зэрэг газруудаас иргэдийн тулшний мод бэлтгэх газруудыг зааж 65 иргэнд 260 м<sup>3</sup> тулшний мод олгоод байна.

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 240 ш гэрэлтуулгийн шонг зөөж байрлуулах ажлыг “Гандирын тал” ХХК 100 хувь гүйцэтгэн хүлээлгэн өглөө.

“Мал тэжээвэр амьтад, хашаа худгийн ээлжит тооллого явуулах тухай” Сүхбаатар сумын Засаг даргын 2021 оны А/281 тоот захирамжаар ажлын хэсэг байгуулан тооллого зохион байгуулж, 2021 оны жилийн эцсийн мал тооллогоор 22436 толгой мал тоологдсон ба өмнөх оны мөн үеэс 0,1 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

#### **Түшиг сум:**

Сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралд хуралдаж, хурлаар сумын Засаг даргын 2021 оны хөгжлийн хөтөлбөрийн тайланг хэлэлцүүлэн хангалттай үнэлгээ авч 2022 оны хөгжлийн хөтөлбөрийг баталсан. Мөн 2022 оны газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөө болон 2022 оны төсвийн хэлэлцэн батлуулсан.

2021 оны жилийн эцсийн мал, хашаа, худгийн ээлжит тооллогыг зохион байгуулахаар сумын Засаг даргын А/107 тоот захирамж гарч тооллого явууллаа. Малын тоо толгой 2021 онд адuu 3185, үхэр 10885, хонь 24265, ямаа 16087 нийт 54,422 байна.

2021 оны ургац хураалтын эцсийн мэдээ үр тария 8225 га талбайгаас 13358 тн хураан авч, үүнээс Улаанбуудай 7119 га талбайгаас 11605 тн, Арвай 595 га талбайгаас 1120 тн, Овьёос 511 га талбайгаас 633 тн тус тус хураан авч, нэгж га-с 16,2 цн-тэй

байна. Мөн тэжээлийн ургамал 81 га талбайгаас 66 тн, Рапс 2785 га талбайгаас 1860,4 тн ургац хураан авсан.

Сумын хэмжээнд төмс 17 га талбайд тариалж 194 тн ургац хураан авч, хүнсний ногоо 20,7 га талбайгаас 151,6 тн хураан авч, Үүнээс сонгино 4 га талбайгаас 32 тн, лууван 4 га-с 27 тн, байцаа 4 га-с 31,2 тн, шар манжин 2,5 га-с 20 тн, улаан манжин 2,6 га-с 20,8 тн, улаанлооль 0,5 га-с 2,5 тн, өргөст хэмх 1,3 га-с 9,1 тн, тарvas 0,5 га-с 2,5 тн, эрдиск 0,3 га-с 1,5тн, сармис 1 га-с 5 тн тус тус хураан аваад байна.

Сумын хэмжээнд улаанбуудайн борлуулалт гурилын үйлдвэрт 2725 тн, ТЭДС-нд 2341 тн, тус тус хийгдэж, 2022 оны тариалалтад 1031 тн улаанбуудайн үр нөөцөлсөн байна.

Гоц халдварт шүлхий өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх хорио цээрийн дэглэм тогтоох А/108 тоот захирамж, гоц халдварт шүлхий өвчнөөс сэргийлэх А/110 тоот захирамж гарч үхэр 11.165, хонь 26.261, ямаа 13.824 гахай 102 толгой нийт 51,352 толгой мал, амьтанд шүлхий өвчнөөс сэргийлэх дархлаажуулалт хийгээд байна.

Суманд 2021 оны 05 дугаар сараас эхлэн Коронавирусын халдвараас урьдчилан сэргийлэх 1-р тун дархлаажуулалтад 1107, 2-р тун дархлаажуулалтад 1023, 3-р тунд 624 иргэн буюу 61 хувь дархлаажуулж дархлаажуулалтын дараах урвал хүндрэл гаргаагүй ажиллалаа.

Улаан овоогийн нүүрсний уурхайгаас иргэдэд хөнгөлөлттэй үнэ /1 тонн 20,000 төгрөг/-ээр 654 тонн нүүрсийг 327 өрхөд олгосон. Ахмад настай болон зорилтот бүлгийн 32 айл өрхөд 160 м<sup>3</sup> түлээний модыг үнэ төлбөргүйгээр буулгаж өгсөн.

#### Хушаат сум:

/Ковид-19/ халдвараас урьдчилан сэргийлэх дархлаажуулалтыг Эрүүл мэндийн сайдын 2021 оны 05-р сарын 28-ны өдрийн А/337 тоот тушаал, Сэлэнгэ аймаг Эрүүл мэндийн газрын даргын 2021 оны А/30 тоот тушаалын дагуу Комернэтик вакцин 660, Вероцель вакцин 1420 хүнийг "хамруулсан.

Шүлхий өвчиний чиглэлээр нийт 29 өрхийн 463 үхэр, 586 хонь, 65 ямаа, нийт 1114 малд шүлхий өвчиний шинж тэмдэг илэрч өвчлөөд байна. Сумын Онцгой комиссын Шуурхай штаб хуралдаж голомтын бүсийг тогтоон ажлын зураглал гаргаж голомтын бүсэд байгаа өрхүүдийн малыг голомтын бүсээс гаргахгүй байх арга хэмжээ авч ажиллаж байна. Шүлхийгээс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор 282 өрхийн 15681 үхэр, 25275 хонь, 19436 ямаа, 69 гахай нийт 60461 толгой мал, амьтныг вакцинд хамруулаад байна.

Сумын Засаг даргын захирамжаар 11 дүгээр сарын 16-ны өдрөөс эхлэн 12 дугаар сарын 13-ны өдрийг дуустал хатуу хөл хорионы дэглэм тогтоож sumaас гарч, орох хөдөлгөөнийг бүрэн хаасан. Сумын хэмжээнд суурин 2 пост, хөдөлгөөнт /машинтай/ 3 пост, хөдөлгөөнт 3 эргүүл нийт 29 алба хаагч sumaас орох, гарах хөдөлгөөн болон өвчлөл гарсан голомтын бусуудэд хөл хорионы дэглэмийг сахиуулан ажиллуулж суурин 2, хөдөлгөөнт 3 пост, хөдөлгөөнт 3 эргүүл болон вакцины ажлын хэсгийн хоол хүнс, шатахуун, хамгаалалтын хувцас зэрэгт нийт 6,496,480 төгрөг зарцуулсан.

Аймгийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэгчдийн бүтээгдэхүүн үйлчилгээг сурталчлах зорилгоор "Нэг суурин-Нэг бахархал аян"-ыг зохион байгуулж, сумын бахархалт бүтээгдэхүүний танилцуулгад 2 иргэнийг тодорхойлж, танилцуулга материалыг бэлтгэн аймгийн ХХААГ-т хүргүүлсэн.

2021 онд түгээмэл тархацтай ашигт малтмал ашигласны төлбөрт 175,000 төгрөг, ан агуур ашигласны төлбөрт 672,000 төгрөг, ургамал ашигласны төлбөрт 106,000 төгрөг мод бэлтгэх эрхийн бичиг 321 хүнд бичиж нийт 7,621.746 төгрөгийн төлбөрийг төсөвт оруулсан байна.

Зохих зөвшөөрөлгүй ан агнасан 2 иргэнд Зөрчлийн тухай хуулиар 300,000 төгрөгийн торгууль, 7,200.0 төгрөгийн нөхөн төлбөр оногдуулж, 5 ширхэг гахай хурааж улсын орлого болгосон. Хяналт шалгалтын явцад 5 тээврийн хэрэгсэл 16 иргэн хамрагдсан байна.

#### Худэр сум:

Аймгийн Засаг даргын 2021 оны А/360 тоот захирамж, сумын засаг даргын 2021 А/168 тоот захирамжийн дагуу мал тэжээвэр амьтад, хашаа худгийн тооллогыг зохион байгуулж, нийт 35581 мянган толгой мал буюу үхэр 11067, адуу 4236, хонь 10939, ямаа 9539 толгой тус тоологдсон байна. Энэ нь өмнөх оны мөн үетэй харьцуулбал хонь, ямаа буурсан, үхэр адуу ёссөн үзүүлэлттэй байна.

/Ковид-19/ халдвараар 2021 онд 638 иргэн өвчилж, 12 дугаар сарын байдлаар гэрийн эмчилгээний багцын эмчилгээнд 6 өрхийн 9 хүн хамрагдаж, аймгийн Нэгдсэн эмнэлэгт 2 өрхийн 3 иргэн эмчлэгдэж байна. Нийт 12 иргэн эмчлэгдэж байгаа ба үүнээс бага насны 3 хүүхэд байна.

Сумын Онцгой комиссоос /Ковид-19/ цар тахал, шүлхий өвчнөөс урьдчилан сэргийлж, тэмцэх, вакцинуулалтын арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд нийт 84.7 сая төгрөг зарцуулагдсан.

Шүлхий өвчтэй холбоотой сумын Онцгой комиссоос 3 удаа, Шуурхай штабаас 1 удаа ажил үүргийн хуваарийг гаргаж, шуурхай штабын жижүүр, хөдөлгөөнт эргүүл, вакцинуулалтын төлөвлөгөө хуваарь, журам, маршрутыг батлан ажиллаж байна.

Аймгийн Мал эмнэлгийн газраас 20,000 тун вакцин хүлээн авч, үхэр 10909, ямаа 9324, хонь 10296, гахай 281 нийт 30810 мал, амьтныг 100 хувь вакцинуулалтад хамруулаад байна.

Малын тоо толгойн албан татварын тухай хууль 2021 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн хэрэгжиж эхэлсэн. Сумын хэмжээнд малын тоо толгойн албан татвар төлөгчөөр нийт 418 татвар төлөгч бүртгэгдсэн үүнээс малчид 136 иргэн, мал бүхий иргэд 282 байна. Өмнөх оны жилийн эцсийн тооллогоор адуу 3561, үхэр 9662, хонь 11275, ямаа 11394 нийт 35892 тоо толгой мал тоологдсон байна. Сумын төсөвт энэ сард 242 иргэнээс 33,800,0 мянган төгрөгийг татвар хураан авч төсөвт төвлөрүүлсэн байна.

Сумын Засаг даргын захирамжийн дагуу мод бэлтгэлийн ажил эхэлсэнтэй холбогдуулан 16 аж ахуйн нэгжийн үйлдвэрлэлийн огтолт, ойн цэвэрлэгээний огтолт, ойн цэвэрлэгээний ажлын мод бэлтгэлийн талбай тусгаарлалтыг Бүдүүний ам, Янгаахай, Зэрлэгийн нуруу, Шанд, Оорцог, Бумбат Галагтай зэрэг газруудад нийт 350 га талбайд хийж гүйцэтгэлээ.

#### Цагааннуур сум:

Сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын IX хуралдаан 17-ны өдөр хуралдаж 2021 оны сумын Хөгжлийн төлөвлөгөөний биелэлт, 2022 оны сумын Хөгжлийн төлөвлөгөө, Малын тоо толгойн албан татварын хувь хэмжээг тогтоох тухай, 2022 оны сумын төсөв батлах тухай, Газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөө батлах тухай, иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2021 оны тайланг хэлэлцсэн.

Короновируст халдвар /Ковид-19/-с урьдчилан сэргийлэх ажлын хүрээнд сумын Онцгой комисс, шуурхай штабын бие бүрэлдэхүүн өндөржүүлсэн бэлэн байдлын зэрэгт ажиллаж Засгийн газар, улс, аймгийн Онцгой комиссоос гаргасан албан даалгавар, тогтоол, шийдвэр, чиглэлийн дагуу хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна.

Хөдөө аж ахуйд ажиллагсдын баярын өдөр "Ургацын баяр", Монгол Улсын харцага Б.Орхонбаярт хүндэтгэл үзүүлэх арга хэмжээг зохион байгуулж, уг арга хэмжээнд Улс, аймаг, сумын цолтой 32 хүчит бөх барилдсан. Баярын үеэр газар тариалангийн салбарт олон жил үр бүтээлтэй хөдөлмөрлөсөн 3 иргэн Төрийн дээд одон медаль "Алтан гадас одон"-оор, 17 иргэн "Хөдөө аж ахуйн тэргүүний ажилтан" цол тэмдгээр, 1 иргэн "Нягтлан бодох бүртгэлийн тэргүүний ажилтан"-аар, 7 иргэн Хөдөө аж ахуйн яамны "Жуух бичиг"-ээр, 5 иргэн аймгийн Засаг даргын "Жуух бичиг"-ээр, 5 иргэн сумын Засаг даргын "Жуух бичиг"-ээр шагнагдсан.

Сумын Засаг даргын 2021 оны А/145 тоот захирамжийн дагуу томилогдсон ажлын хэсэг 2021 оны жилийн эцсийн мал, тэжээвэр амьтад, хашаа, худгийн тооллогын ажлыг 07-23-ны өдрийн хооронд зохион байгуулсан. Тооллогын дүнд адуу 6249, үхэр 25413, хонь 89999, ямаа 66973, нийт 188634 мал тоолуулсан байна.

Аймгийн Цагдаагийн газраас гэмт хэрэг зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, хяналт шалгалт зохион байгуулах, архидан согтуурах, гэр бүлийн хүчирхийлэл, малын хулгайтай тэмцэх чиглэлээр сургалт зохион байгуулж 120 иргэн хамрагдлаа.

Мал амьтны гоц халдвар /A01/ шүлхий өвчинөөс урьдчилан сэргийлэх хяналтын постыг Бүдүүний гүүрэнд ажиллуулж эхэлсэн.

Мод бэлтгэлийн мэргэжлийн байгууллага “Бүтээлийн нуур” ХХК-ийн мод бэлтгэлийн талбай тусгаарлалтыг “Сангатай”-д 2 удаа, “Шинэбадрах” ХХК-ийн мод бэлтгэлийн талбай тусгаарлалтыг “Гүншүрэн”-д 2 удаа Сэлэнгэ бүсийн сум дундын Ойн ангитай хамтран хийж гүйцэтгэсэн. Мөн Үүцэг, Гудсангаас хийж буй мод бэлтгэл, гүйцэтгэлийн ажилд хяналт тавьж модыг саалж ажилласан.

**Шаамар сум:**

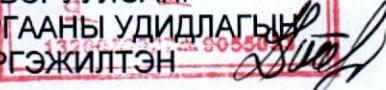
Аймгийн Засаг даргын 2021 оны “Бүх нийтийн ариутгал халдвартгүйжүүлэлтийн эрчимжүүлэх тухай” А/15 тоот захирамжийн хурээнд Шаамар сум Дулаанхаан тосгоны төр, төсвийн нийт 32, худалдаа үйлчилгээний 18 байгууллагын нийт 21586,2 м<sup>2</sup> талбайд ариутгал халдвартгүйжүүлэлт хийж ажилласан.

Коронавирусын халдвараас урьдчилан сэргийлэх талаар мэдээ мэдээллийг Шаамар ЗДТГ, Шаамарынхан, Шаамар ЕБС, Бид Шаамарынхан, Шаамар Эрүүл мэндийн төв, Шаамар Соёлын төв, Шаамар зар, Шаамар сум, Шаамар MCYT, Шаамар 1-р цэцэрлэг, Шаамар 2-р цэцэрлэг, Дулаанхаан сайхан нутаг зэрэг цахим хаягууд дээр байршуулан ажиллаж байна. 12 дугаар сард Коронавирусын батлагдсан тохиолдол 1 бүртгэгдсэн.

Аймгийн Засаг даргын 2021 оны А/360 захирамжийн дагуу сумын Засаг даргын захирамжийг гаргаж Мал тэжээвэр амьтад, хашаа худгийн тооллого хийгдэж адuu 2503, үхэр 8873, хонь 7605, ямаа 7055 урьдчилсан байдлаар нийт 26036 мал тоолсон байна.

Сумын татвар, өр барагдуулалт ёссөн дүнгээр улсын төсөвт 15,018 буюу 45 хувь, аймгийн төсөвт 258,491 буюу 94.7 хувь, сумын төсөвт 301,357,5 буюу 593 хувь төвлөрсөн байна.

ХЯНАСАН:  
АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН ТАМГЫН  
ГАЗРЫН ДАРГА   
Ө.СУВДАА

НЭГТГЭН БОЛОВСРУУЛСАН:  
ТӨРИЙН ЗАХИРГААНЫ УДИДЛАГЫН  
ХЭЛТСИЙН МЭРГЭЖИЛТЭН  Д.АЛТАНТУЯА